

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Projekt

*„Programu budowy przydomowych
oczyszczalni ścieków dla województwa
świętokrzyskiego”*

Kielce, 2013 r.

Opracowanie:

Oddział Kształtowania Środowiska,

Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Środowiska,

Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach

Zespół autorski:

mgr inż. Magdalena Pokora

mgr Anna Lewicka

Konsultacja:

mgr Anna Hynek

Koordinacja prac:

mgr Edyta Marcinkowska

Spis treści

Wstęp.....	4
Prawa i obowiązki	5
Diagnoza stanu	17
Realizacja „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego” w latach 2008-2012	23
Koncepcja budowy przydomowych oczyszczalni ścieków	26
Kryteria wyboru przedsięwzięć.....	29
Zarządzanie projektami	32
Instrumenty finansowe	36
Monitoring „Programu...”	38
Ocena oddziaływania „Programu...” na środowisko.....	39
Literatura	67
Załączniki	69

Wstęp

Podstawą zrównoważonego rozwoju nowoczesnego społeczeństwa jest właściwe gospodarowanie zasobami wodnymi poprzez oszczędzanie, jak również zachowanie ich w jak najlepszym stanie. W tym celu konieczne jest podjęcie wielu działań, zarówno inwestycyjnych, jak i edukacyjnych, niosących za sobą ograniczenie wpływu ścieków komunalnych na wody powierzchniowe i podziemne.

Układ osadniczy w województwie świętokrzyskim charakteryzuje się bardzo zróżnicowaną gęstością, od zabudowy zwartej do bardzo rozproszonej. Wobec tego konieczne jest rozpatrywanie różnorodnych rozwiązań odprowadzania i oczyszczania ścieków, uwzględniając techniczne, technologiczne i ekonomiczne aspekty.

Po utworzeniu i weryfikacji wszystkich obszarów aglomeracji powyżej 2000 RLM na terenie województwa świętokrzyskiego, na obecną chwilę udało się określić tereny, które będą obsługiwane przez zbiorcze systemy kanalizacyjne zakończone oczyszczalniami ścieków. Pozostają jednak obszary słabo zurbanizowane. Dlatego też, w 2008 roku powstał „Program budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w województwie świętokrzyskim”, jako uzupełnienie właściwej realizacji zadań w gospodarce ściekami. Program ten w dużej mierze ułatwił realizację zadań, poprzez lepszą ich koordynację i przede wszystkim poprzez otwarcie ścieżki do programów wsparcia i większych możliwości dofinansowania tego rodzaju przedsięwzięć ze źródeł zewnętrznych.

Zbliżający się okres wypełnienia zobowiązań akcesyjnych w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych, a przede wszystkim nowa perspektywa finansowa na lata 2014-2020 to przesłanki do aktualizacji tego „Programu...”.

Prawa i obowiązki

Nowelizacja ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach wymaga przyjrzenia się, które z obowiązków i praw ciążących zarówno na organach gminy, jak i przedsiębiorcach, a także mieszkańcach, są respektowane i wykonywane.

Przejściowe gromadzenie ścieków w zbiornikach bezodpływowych, potocznie zwanych szambami, określone w art. 2 ust. 1 pkt 1, wyżej cytowanej ustawy, dotyczyć może tylko i wyłącznie tych zbiorników, które wykonano przed przystąpieniem Polski do UE, czyli przed 1 maja 2004 r. Interpretacja taka wynika z art. 3 dyrektywy ściekowej, która dopuszcza inne systemy zbierania ścieków komunalnych, niż kanalizacja, w miejscach gdzie jest ona nieopłacalna z przyczyn technicznych lub ekonomicznych ale tylko wtedy, gdy zastąpimy ją systemami zapewniającymi ten sam poziom ochrony środowiska. W praktyce oznacza to, że powinien być wprowadzony zakaz budowy nowych bezodpływowych zbiorników.

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym usuwanie i oczyszczanie ścieków komunalnych należy, zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, do zadań własnych gminy. Niemniej jednak, w momencie realizacji zadań dotyczących zbiorczych sieci kanalizacyjnych, wiele gmin napotyka na problemy z uzyskaniem efektu ekologicznego w postaci liczby osób podłączanych do kanalizacji. Reguluje to art. 5 ust. 1, który nakłada na właścicieli obowiązek przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej. Z obowiązku tego zwolnieni są jedynie ci, którzy posiadają przydomową oczyszczalnię ścieków, spełniającą wymagania określone w odrębnych przepisach. Możliwość wyegzekwowania przez gminę zasad ustanowionych przez jej radę zapewniają instrumenty prawne, pod warunkiem, że posiada ona pełne dane o liczbie i usytuowaniu zbiorników bezodpływowych, wynikające z prowadzonych ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, uzupełnione o wykazy umów zawartych i rozwiązanych oraz coroczne informacje o ilości nieczystości odebranych w gminie, przekazywane przez przedsiębiorców odbierających nieczystości ciekłe. Dysponując tymi danymi gmina ma obowiązek wyegzekwować regularny wywóz nieczystości ze swojego terenu. Posiadając uprawnienia do kontroli zarówno samych mieszkańców jak i przedsiębiorców, organ gminy ma możliwości karania w postaci finansowej, jak i cofnięcia zezwoleń, w przypadku niedotrzymywania warunków na jakich zostały wydane.

W tabeli poniżej przedstawiono podział najważniejszych obowiązków poszczególnych podmiotów odpowiedzialnych za utylizację ścieków.

Tabela Nr 1 Obowiązki podmiotów w zakresie utylizacji ścieków.

Wójt/ Burmistrz/ Prezydent	Mieszkaniec	Przedsiębiorca
Uchwalenie regulaminu utrzymania czystości i porządku w gminie, w tym regulaminu odprowadzania ścieków		
Zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych	Przyłączenie nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej	
Określenie zasad prowadzenia gospodarki ściekowej na obszarach nieskanalizowanych	Wyposażenie nieruchomości w przydomową oczyszczalnię ścieków w przypadku, gdy budowa sieci kanalizacyjnej jest technicznie lub ekonomicznie nieuzasadniona	

Projekt „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego”

Zapewnienie budowy, utrzymania i eksploatacji stacji zlewnych	Pozbywanie się zebranych na terenie nieruchomości nieczystości ciekłych	Opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych do oczyszczalni ścieków lub punktów zlewnych
Uchwalenie opłat za utylizację ścieków oraz górnych stawek opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych	Ponoszenie kosztów funkcjonowania gminnych systemów sanitarnych, łącznie z amortyzacją	
Wydawanie zezwoleń na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, a także określenie wymagań jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia		Uzyskanie zezwolenia na prowadzenie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych
Prowadzenie ewidencji wydanych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych		
Kontrola przedsiębiorców w zakresie zgodności wykonywanej działalności z udzielonym zezwoleniem		Sporządzanie i przekazywanie wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta informacji dotyczącej ilości i rodzaju nieczystości ciekłych z obszaru danej gminy, w terminie do końca pierwszego kwartału za poprzedni rok kalendarzowy
Możliwość wzywania, w przypadku naruszenia przez przedsiębiorcę warunków określonych w zezwoleniu, do zaniechania naruszenia tych warunków oraz cofnięcia zezwolenia bez odszkodowania, jeżeli przedsiębiorca mimo wezwania nadal narusza te warunki		
Organizowanie opróżniania zbiorników bezodpływowych w przypadku właścicieli nieruchomości, którzy nie zawarli umów z przedsiębiorcą posiadającym stosowne zezwolenie		Sporządzanie i przekazywanie, w terminie do 15 dnia po upływie każdego miesiąca, wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta wykazu właścicieli nieruchomości, z którymi w poprzednim miesiącu zawarł umowy oraz wykazu właścicieli nieruchomości, z którymi w poprzednim miesiącu umowy uległy rozwiązaniu lub wygasły
Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania i w celu opracowania planu sieci kanalizacyjnej		

Sprawowanie nadzoru nad realizacją obowiązków ciążących na właścicielach nieruchomości	Udokumentowanie, w formie umowy, korzystania z usług wykonywanych przez zakład będący gminną jednostką organizacyjną lub przedsiębiorcą posiadającego zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, przez okazanie umowy i dowodów płacenia za takie usługi	
--	---	--

Jeśli chodzi o same przydomowe oczyszczalnie ścieków, to w świetle przepisów prawnych, wszelkie formalności i obowiązki związane z planowaniem, projektowaniem i budową należą do inwestora. Prawidłowy dobór odpowiedniej instalacji jest sprawą norm budowlanych i projektantów, którzy kwestię lokalizacyjną muszą rozpatrywać w świetle przepisów Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Oczyszczalnie o przepustowości 7,5 m³/d i większe wymagają pozwoleń na budowę, zgodnie z *Prawem budowlanym*, natomiast zgodnie z *Prawem wodnym*, odprowadzanie ścieków w ilości większej niż 5 m³/d do ziemi lub wód wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Mniejsze urządzenia wymagają jedynie zgłoszenia budowy do starosty. W przypadku, gdy na danej posesji jest zarejestrowana jakakolwiek działalność gospodarcza, to uzyskanie pozwolenia wodno-prawnego na odprowadzanie ścieków do gruntu również jest wymagane. Ponadto zgodnie z art. 152 ustawy *Prawo ochrony środowiska*, właściciel urządzenia powinien dokonać zgłoszenia eksploatacji oczyszczalni organowi środowiska, jakim jest w przypadku osób fizycznych nie będących przedsiębiorcami wójt, burmistrz lub prezydent, 30 dni przed rozpoczęciem użytkowania. W przypadku samej eksploatacji, z prawnego punktu widzenia, mieszkańca obligują jedynie przepisy karne, tj. art. 342 ustawy *Prawo ochrony środowiska*, który mówi, że jeśli ktoś eksploatuje instalację niezgodnie ze zgłoszeniem lub nie dokona zgłoszenia, podlega karze grzywny.

Poniższa tabela zawiera najważniejsze akty prawne regulujące realizację zadań z zakresu utylizacji ścieków w instalacjach indywidualnych.

Tabela Nr 2 Wykaz aktów prawnych.

Akt prawny	Artykuły	Opis
DYREKTYWA RADY z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (91/271/EWG)	art. 2 pkt 7	Oczyszczanie „pierwotne”, albo inaczej I stopnia oznacza oczyszczanie ścieków komunalnych za pomocą procesu fizycznego i/lub chemicznego, obejmującego osadzanie zawiesiny lub inny proces powodujący, że BZT5 dopływających ścieków jest przed odprowadzeniem zmniejszany o co najmniej 20 %, a zawiesina jest zmniejszana o co najmniej 50 %.
	art. 3 ust. 1	W przypadku gdy ustanowienie systemu zbierania nie jest uzasadnione, jako że nie przyniosłoby korzyści dla środowiska lub powodowałoby nadmierne koszty, należy zastosować pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy zapewniające ten sam poziom ochrony środowiska.
	art. 5 ust. 2	Państwa Członkowskie zapewniają, że ścieki komunalne odprowadzane do systemów zbierania, przed odprowadzeniem do obszarów wrażliwych, poddawane są bardziej rygorystycznemu oczyszczaniu, w odniesieniu do wszystkich zrzutów z aglomeracji o RLM wynoszącej ponad 10 000.

Ustawa z dnia 18 lipca 2001r. Prawo wodne Dz. U. z 2012 poz. 145 z późn. zm.	art. 9 ust. 1 pkt 19 f	Ilekroć w ustawie jest mowa o: urządzeniach wodnych - rozumie się przez to urządzenia służące kształtowaniu zasobów wodnych oraz korzystaniu z nich, a w szczególności: wyloty urządzeń kanalizacyjnych służące do wprowadzania ścieków do wód lub urządzeń wodnych oraz wyloty urządzeń służące do wprowadzania wody do wód lub urządzeń wodnych.
	art. 29	Właściciel gruntu nie może: 1) zmieniać stanu wody na gruncie, a zwłaszcza kierunku odpływu znajdującej się na jego gruncie wody opadowej ani kierunku odpływu ze źródeł - ze szkodą dla gruntów sąsiednich; 2) odprowadzać wód oraz ścieków na grunty sąsiednie.
	art. 36	Właścicielowi gruntu przysługuje prawo do zwykłego korzystania z wód, w tym rolnicze wykorzystanie ścieków lub wprowadzanie do wód lub do ziemi oczyszczonych ścieków z własnego gospodarstwa domowego oraz gospodarstwa rolnego, jeżeli ich łączna ilość jest nie większa niż 5 m ³ /d, bez wymaganego pozwolenia wodnoprawnego.
	art. 37	Szczególnym korzystaniem z wód jest korzystanie wykraczające poza korzystanie powszechne lub zwykłe, w szczególności wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi z terenów, gdzie prowadzona jest działalność gospodarcza.
	art. 39	Zabrania się wprowadzania ścieków: 1) bezpośrednio do wód podziemnych; 2) do wód: a) powierzchniowych, jeżeli byłoby to sprzeczne z warunkami wynikającymi z istniejących form ochrony przyrody, utworzonych stref ochrony zwierząt łownych albo ostoi, a także stref ochronnych oraz obszarów ochronnych, b) powierzchniowych w obrębie kąpielisk, plaż publicznych nad wodami oraz w odległości mniejszej niż 1 kilometr od ich granic, c) stojących, d) jezior oraz do ich dopływów, jeżeli czas dopływu ścieków do jeziora byłby krótszy niż 24 godziny; 3) do ziemi: a) jeżeli byłoby to sprzeczne z warunkami wynikającymi z istniejących form ochrony przyrody, utworzonych stref ochrony zwierząt łownych albo ostoi, a także stref ochronnych oraz obszarów ochronnych, b) zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, c) w pasie technicznym obszaru morskiego, d) jeżeli stopień oczyszczania ścieków lub miąższość utworów skalnych nad zwierciadłem wód podziemnych nie stanowi zabezpieczenia tych wód przed zanieczyszczeniem, e) w odległości mniejszej niż 1 kilometr od granic kąpielisk oraz plaż publicznych nad wodami. Dopuszcza się wprowadzanie ścieków, jeżeli jest to zgodne z warunkami określonymi w przepisach wydanych o ile organ właściwy do wydania pozwolenia wodnoprawnego ustali, że takie dopuszczenie nie koliduje z utrzymaniem dobrego stanu wód lub wymaganiami jakościowymi dla wód. Dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej może, w drodze decyzji, zwolnić od zakazu wprowadzania do ziemi, w odległości mniejszej niż 1 kilometr od granic kąpielisk oraz plaż publicznych nad wodami, ścieków, jeżeli wystąpi istotna potrzeba ekonomiczna lub społeczna, a zwolnienie nie spowoduje zagrożenia dla jakości wód.
art. 42	Wprowadzający ścieki do wód lub do ziemi są obowiązani zapewnić ochronę wód przed zanieczyszczeniem, w szczególności przez budowę i eksploatację urządzeń służących tej ochronie, a tam, gdzie jest to celowe, powtórne wykorzystanie oczyszczonych ścieków Wybór miejsca i sposobu	

		<p>wykorzystania albo usuwania ścieków powinien minimalizować negatywne oddziaływania na środowisko.</p> <p>Obiekt budowlany lub zespół takich obiektów, których użytkowanie jest związane z wprowadzaniem ścieków do wód lub do ziemi, nie może zostać oddany do użytkowania, jeżeli nie zostały spełnione wymagania, o których mowa w art. 76 ustawy - Prawo ochrony środowiska. Budowę urządzeń służących do zaopatrzenia w wodę realizuje się jednocześnie z rozwiązaniem spraw gospodarki ściekowej, w szczególności przez budowę systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków.</p> <p>W miejscach, gdzie budowa systemów kanalizacji zbiorczej nie przyniosłaby korzyści dla środowiska lub powodowałaby nadmierne koszty, należy stosować systemy indywidualne lub inne rozwiązania zapewniające ochronę środowiska.</p>
	art. 122 ust. 1 pkt 1 i 3	Pozwolenie wodnoprawne jest wymagane na szczególne korzystanie z wód i na wykonanie urządzeń wodnych.
	art. 192 ust. 1	Kto bez wymaganego pozwolenia wodnoprawnego albo z przekroczeniem warunków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym korzysta z wody lub wykonuje urządzenia wodne albo inne czynności wymagające pozwolenia wodnoprawnego – podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
	art. 194 pkt 7	Kto nie zapewnia ochrony wód przed zanieczyszczeniem zgodnie z wymaganiami, o których mowa w art. 42 ustawy Prawo wodne, podlega karze grzywny
Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Dz. U. z 2008 Nr 25 poz.150 z późn. zm.	art. 7	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kto powoduje zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty usunięcia skutków tego zanieczyszczenia. 2. Kto może spowodować zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty zapobiegania temu zanieczyszczeniu.
	art. 76	<p>Nowo zbudowany lub przebudowany obiekt budowlany, zespół obiektów lub instalacja nie mogą być oddane do użytkowania, jeżeli nie spełniają wymagań ochrony środowiska, tj.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wykonanie wymaganych przepisami lub określonych w decyzjach administracyjnych środków technicznych chroniących środowisko; 2) zastosowanie odpowiednich rozwiązań technologicznych, wynikających z ustaw lub decyzji; 3) uzyskanie wymaganych decyzji określających zakres i warunki korzystania ze środowiska; 4) dotrzymywanie na etapie wymaganych prawem badań i sprawdzeń, wynikających z mocy prawa standardów emisyjnych oraz określonych w pozwoleniu warunków emisji.
	art. 152	<p>Instalacja, z której emisja nie wymaga pozwolenia, mogąca negatywnie oddziaływać na środowisko, podlega zgłoszeniu organowi ochrony środowiska.</p> <p>Zgłoszenie, powinno zawierać:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oznaczenie prowadzącego instalację, jego adres zamieszkania lub siedziby; 2) adres zakładu, na którego terenie prowadzona jest eksploatacja instalacji; 3) rodzaj i zakres prowadzonej działalności, w tym wielkość produkcji lub wielkość świadczonych usług; 4) czas funkcjonowania instalacji (dni tygodnia i godziny); 5) wielkość i rodzaj emisji; 6) opis stosowanych metod ograniczania wielkości emisji; 7) informację, czy stopień ograniczania wielkości emisji jest zgodny z obowiązującymi przepisami; <p>Do rozpoczęcia eksploatacji instalacji nowo zbudowanej lub zmienionej w sposób istotny można przystąpić, jeżeli organ właściwy do przyjęcia zgłoszenia w terminie 30 dni od dnia doręczenia zgłoszenia nie wniesie sprzeciwu w drodze decyzji.</p>

	art. 342 ust. 1 i 2	Kto, będąc obowiązany do zgłoszenia informacji dotyczących eksploatacji instalacji, nie spełnia tych obowiązków lub eksploatuje instalację niezgodnie ze złożoną informacją, podlega karze grzywny. Karze podlega również ten, kto eksploatuje instalację pomimo wniesienia sprzeciwu, albo rozpoczyna eksploatację instalacji przed upływem terminu do wniesienia sprzeciwu.
	art. 379	Marszałek województwa, starosta oraz wójt, burmistrz lub prezydent miasta sprawują kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska w zakresie objętym właściwością tych organów. Organy, mogą upoważnić do wykonywania funkcji kontrolnych pracowników podległych im urzędów marszałkowskich, powiatowych, miejskich lub gminnych lub funkcjonariuszy straży gminnych. Kontrolujący, wykonując kontrolę, jest uprawniony do: 1) wstępu wraz z rzeczoznawcami i niezbędnym sprzętem przez całą dobę na teren nieruchomości, obiektu lub ich części, na których prowadzona jest działalność gospodarcza, a w godzinach od 6 do 22 - na pozostały teren; 2) przeprowadzania badań lub wykonywania innych niezbędnych czynności kontrolnych; 3) żądania pisemnych lub ustnych informacji oraz wzywania i przesłuchiwania osób w zakresie niezbędnym do ustalenia stanu faktycznego; 4) żądania okazania dokumentów i udostępnienia wszelkich danych mających związek z problematyką kontroli. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta, starosta, marszałek województwa lub osoby przez nich upoważnione są uprawnieni do występowania w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia przeciw przepisom o ochronie środowiska. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta, starosta lub marszałek województwa występują do wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska o podjęcie odpowiednich działań będących w jego kompetencji, jeżeli w wyniku kontroli organy te stwierdzą naruszenie przez kontrolowany podmiot przepisów o ochronie środowiska lub występuje uzasadnione podejrzenie, że takie naruszenie mogło nastąpić, przekazując dokumentację sprawy.
	art. 403 ust. 1 i 2	Do zadań własnych gmin i powiatów należy finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w zakresie przedsięwzięć związanych z ochroną wód..
Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach Dz. U. z 2012 poz. 391 z późn. zm	art. 3 ust 2 pkt 1 i 2b	Gminy zapewniają czystość i porządek na swoim terenie i tworzą warunki niezbędne do ich utrzymania, a w szczególności zapewniają budowę, utrzymanie i eksploatację własnych lub wspólnych z innymi gminami stacji zlewnych, w przypadku gdy podłączenie wszystkich nieruchomości do sieci kanalizacyjnej jest niemożliwe lub powoduje nadmierne koszty.
	art. 3 ust 3 pkt 1 i 2	Gminy prowadzą ewidencję: 1) zbiorników bezodpływowych w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania oraz w celu opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej; 2) przydomowych oczyszczalni ścieków w celu kontroli częstotliwości i sposobu pozbywania się komunalnych osadów ściekowych oraz w celu opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej.
	art. 5 ust 1 pkt 2 i 3b	Właściciele nieruchomości zapewniają utrzymanie czystości i porządku przez przyłączenie nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej lub, w przypadku gdy budowa sieci kanalizacyjnej jest technicznie lub ekonomicznie nieuzasadniona, wyposażenie nieruchomości w zbiornik bezodpływowy nieczystości ciekłych lub w przydomową oczyszczalnię ścieków bytowych. Przyłączenie nieruchomości do sieci kanalizacyjnej nie jest obowiązkowe, jeżeli nieruchomość jest wyposażona w przydomową oczyszczalnię ścieków spełniającą określone wymagania. Właściciele mają obowiązek pozbywania się zebranych na terenie nieruchomości nieczystości ciekłych.

art. 6 ust 1	Właściciele nieruchomości, którzy pozbywają się z terenu nieruchomości nieczystości ciekłych są obowiązani do udokumentowania w formie umowy korzystania z usług wykonywanych przez gminną jednostkę organizacyjną lub przedsiębiorcę posiadającego zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, wpisanego do rejestru działalności regulowanej, przez okazanie takich umów i dowodów uiszczenia opłat za te usługi.
art. 6 ust. 6	Gmina jest obowiązana zorganizować odbieranie odpadów komunalnych oraz opróżnianie zbiorników bezodpływowych w przypadku właścicieli nieruchomości, którzy nie zawarli umów
art. 6a	Rada gminy może, w drodze uchwały stanowiącej akt prawa miejscowego, przejąć od właścicieli nieruchomości wszystkie albo wskazane obowiązki, w zakresie pozbywania się nieczystości ciekłych Przejmując obowiązki, rada gminy ustala opłatę ponoszoną przez właścicieli nieruchomości za wykonywanie przejętych obowiązków. Opłata jest ustalana w sposób zryczałtowany za okresowe pozbywanie się określonej ilości wskazanego rodzaju nieczystości ciekłych. Wysokość opłaty jest uzależniona od faktycznych kosztów ponoszonych przez gminę z tytułu zorganizowania i funkcjonowania systemu zagospodarowywania nieczystości ciekłych.
art. 6 ust. 7	Wójt, burmistrz, prezydent miasta wydaje z urzędu decyzję, w której ustala: 1) obowiązek uiszczenia opłat za opróżnianie zbiorników bezodpływowych; 2) wysokość opłat wyliczonych z zastosowaniem stawek, 3) terminy uiszczenia opłat, 4) sposób i terminy udostępniania zbiorników w celu ich opróżnienia
art. 7 ust. 1, 3, 3a, 6, 6a	Na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych wymagane jest uzyskanie zezwolenia, według wytycznych uchwalonych przez radę gminy, wydanego zezwolenia przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta.
art. 7 ust. 6b	Wójt, burmistrz lub prezydent miasta prowadzi w formie elektronicznej ewidencję udzielonych i cofniętych zezwoleń w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych
art. 9 ust 2	Jeżeli przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie, nie wypełnia określonych w nim warunków, organ, który wydał zezwolenie, wzywa go do niezwłocznego zaniechania naruszania tych warunków. Jeżeli przedsiębiorca mimo wezwania nadal narusza te warunki, organ cofa, w drodze decyzji, zezwolenie bez odszkodowania.
art. 9o	Podmiot prowadzący działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych jest obowiązany do sporządzania kwartalnych sprawozdań. Sprawozdanie jest przekazywane wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta w terminie do końca miesiąca następującego po kwartale, którego dotyczy. Sprawozdanie zawiera: 1) informacje o ilości i rodzaju nieczystości ciekłych odebranych z obszaru danej gminy; 2) informacje o sposobach zagospodarowania nieczystości ciekłych, wraz ze wskazaniem stacji zlewnej, do której zostały przekazane odebrane nieczystości ciekłe; 3) liczbę właścicieli nieruchomości, od których zostały odebrane nieczystości ciekłe. 4. Podmiot, dołącza do sprawozdania wykaz właścicieli nieruchomości, z którymi w okresie objętym sprawozdaniem zawarł umowy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych, oraz wykaz właścicieli nieruchomości, z którymi umowy te uległy rozwiązaniu lub wygasły. W wykazach zamieszcza się imię i nazwisko albo nazwę oraz

Projekt „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego”

		adres właściciela nieruchomości, a także adres nieruchomości.
	art. 10 ust. 1 i 2	Kto nie wykonuje obowiązków dotyczących utrzymania porządku i czystości w gminie lub prowadzi działalność bez wymaganego zezwolenia - podlega karze aresztu lub karze grzywny.
Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym Dz. U. z 2001 Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.	art. 7 ust. 1 pkt 3	Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy kanalizacji oraz usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych.
Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane. Dz. U. z 1994 Nr 89, poz. 414 z późn. zm	art. 3 ust. 9	Urządzeniem budowlanym są przyłącza i urządzenia instalacyjne, w tym służące oczyszczaniu lub gromadzeniu ścieków.
	art. 29 ust. 1 pkt 3	Pozwolenia na budowę nie wymaga budowa indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków o wydajności do 7,50 m ³ /d.
	art. 29 ust. 3	Pozwolenia na budowę wymagają przedsięwzięcia, które wymagają przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, oraz przedsięwzięcia wymagające przeprowadzenia oceny oddziaływania na obszar Natura 2000.
	art. 30 ust. 1 pkt 1, ust. 2	Budowa indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków wymaga zgłoszeniu właściwemu organowi. W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie, o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane oraz, w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami.
	art. 30 ust. 5	Zgłoszenia robót należy dokonać przed terminem zamierzonego rozpoczęcia robót budowlanych. Do wykonywania robót budowlanych można przystąpić, jeżeli w terminie 30 dni od dnia doręczenia zgłoszenia właściwy organ nie wniesie, w drodze decyzji, sprzeciwu i nie później niż po upływie 2 lat od określonego w zgłoszeniu terminu ich rozpoczęcia.
	art. 32 ust. 4 pkt 2	Pozwolenie na budowę może być wydane wyłącznie temu, kto posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele budowlane.
	art. 91a	Kto nie utrzymuje obiektu budowlanego w należytych stanie technicznym, użytkuje obiekt w sposób niezgodny z przepisami lub nie zapewnia bezpieczeństwa użytkowania obiektu budowlanego, podlega grzywnie nie mniejszej niż 100 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
	Art. 92	Kto nie spełnia obowiązku usunięcia stwierdzonych uszkodzeń lub uzupełnienia braków, mogących spowodować niebezpieczeństwo dla ludzi lub mienia bądź zagrożenie środowiska, podlega karze aresztu albo karze ograniczenia wolności, albo karze grzywny.
Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków Dz. U. z 2001 Nr 72, poz. 747 z późn. zm.	art. 3 ust 1	Zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków jest zadaniem własnym gminy.
	art. 19 ust. 1	Rada gminy uchwała regulamin odprowadzania ścieków
	art. 31 ust. 1	Osoby, które wybudowały z własnych środków urządzenia wodociągowe i urządzenia kanalizacyjne, mogą je przekazywać odpłatnie gminie lub przedsiębiorstwu wodociągowo-kanalizacyjnemu, na warunkach uzgodnionych w umowie.
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu	§ 4, ust. 7	Ścieki pochodzące z własnego gospodarstwa domowego oraz rolnego, wprowadzane do wód, nie powinny przekraczać najwyższych dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń określonych dla RLM poniżej 2 000, tj.: BZT ₅ 40 mgO ₂ /l, ChZT 150 mgO ₂ /l, zawiesiny ogólne 50 mg/l.

<p>ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego. Dz. U. z 2006 Nr 137, poz. 984</p>	<p>§ 11 ust. 5 i ust. 7</p>	<p>Ścieki pochodzące z własnego gospodarstwa domowego lub rolnego mogą być wprowadzane do ziemi, w granicach gruntu stanowiącego własność wprowadzającego, jeżeli spełnione są łącznie następujące warunki:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ilość ścieków nie przekracza 5 m³ na dobę; 2) BZT₅ ścieków dopływających jest zredukowane co najmniej o 20 %, a zawartość zawiesin ogólnych co najmniej o 50 %; 3) miejsce wprowadzania ścieków oddzielone jest warstwą gruntu o miąższości co najmniej 1,5 m od najwyższego użytkowego poziomu wodonośnego wód podziemnych. <p>Przepisu tego nie stosuje się do ścieków oczyszczanych w gruncie i odprowadzanych systemem drenażowym do śródlądowych wód powierzchniowych płynących oraz do ścieków wykorzystywanych rolniczo.</p>
	<p>§ 11. ust 6</p>	<p>Ścieki pochodzące z własnego gospodarstwa domowego lub rolnego mogą być wprowadzane do urządzeń wodnych, w granicach gruntu stanowiącego własność wprowadzającego, jeżeli spełnione są łącznie następujące warunki:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ilość ścieków nie przekracza 5 m³ na dobę; 2) ścieki odpowiadają wymaganiom dla oczyszczalni o RLM od 2 000 do 9 999 określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia; 3) najwyższy użytkowy poziom wodonośny wód podziemnych znajduje się co najmniej 1,5 m pod dnem tych urządzeń.
<p>Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Dz. U. z 2002 Nr 75, poz. 690</p>	<p>§ 26 ust 1 i ust. 3</p>	<p>Działka budowlana, przewidziana pod zabudowę budynkami przeznaczonymi na pobyt ludzi, powinna mieć zapewnioną możliwość przyłączenia uzbrojenia działki lub bezpośrednio budynku do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, elektroenergetycznej i ciepłowniczej. W razie braku warunków przyłączenia sieci wodociągowej i kanalizacyjnej działka, o której mowa w ust. 1, może być wykorzystana pod zabudowę budynkami przeznaczonymi na pobyt ludzi, pod warunkiem zapewnienia możliwości korzystania z indywidualnego ujęcia wody, a także zastosowania zbiornika bezodpływowego lub przydomowej oczyszczalni ścieków, jeżeli ich ilość nie przekracza 5 m³ na dobę. Jeżeli ilość ścieków jest większa od 5 m³, to ich gromadzenie lub oczyszczanie wymaga pozytywnej opinii właściwego terenowo inspektora ochrony środowiska.</p>
	<p>§ 30</p>	<p>Usytuowanie na działce budowlanej urządzeń do gromadzenia i oczyszczania ścieków powinno być zgodne z wymaganiami rozporządzenia oraz z przepisami dotyczącymi ochrony gruntu, wód i powietrza.</p>
	<p>§ 34</p>	<p>Zbiorniki na nieczystości ciekłe mogą być stosowane tylko na działkach budowlanych niemających możliwości przyłączenia do sieci kanalizacyjnej, przy czym nie dopuszcza się ich stosowania na obszarach podlegających szczególnej ochronie środowiska i narażonych na powódzie oraz zalewanie wodami opadowymi.</p>
	<p>§ 35</p>	<p>Zbiorniki bezodpływowe na nieczystości ciekłe, doły ustępowe nieskanalizowanych oraz urządzenia kanalizacyjne i zbiorniki do usuwania i gromadzenia wydaliny pochodzenia zwierzęcego powinny mieć dno i ściany nieprzepuszczalne, szczelne przekrycie z zamkniętym otworem do usuwania nieczystości i odpowietrzenie wyprowadzone co najmniej 0,5 m ponad poziom terenu.</p>
	<p>§ 36</p>	<p>Odległość pokryw i wyloty wentylacji ze zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe, o liczbie miejsc nie większej niż 4 i podobnych urządzeń sanitarno-gospodarczych o pojemności do 10 m³ powinna wynosić co najmniej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) od okien i drzwi zewnętrznych do pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi oraz do magazynów produktów spożywczych — 15 m, 2) od granicy działki sąsiedniej, drogi (ulicy) lub ciągu pieszego — 7,5 m. <p>W zabudowie jednorodzinnej, zagrodowej i rekreacji indywidualnej odległości urządzeń sanitarno-gospodarczych, powinny wynosić co najmniej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) od okien i drzwi zewnętrznych do pomieszczeń przeznaczonych na

Projekt „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego”

		<p>pobyt ludzi — 5 m, 2) od granicy działki sąsiedniej, drogi (ulicy) lub ciągu pieszego — 2 m. Odległości zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe o pojemności powyżej 10 m³ do 50 m³ powinny wynosić co najmniej: 1) od okien i drzwi zewnętrznych — 30 m, 2) od granicy działki sąsiedniej — 7,5 m, 3) od linii rozgraniczającej drogi (ulicy) lub ciągu pieszego — 10 m.</p>
	§ 37	Przepliwowe, szczelne osadniki podziemne, stanowiące część przydomowej oczyszczalni ścieków gospodarczo-bytowych, służące do wstępnego ich oczyszczania, mogą być sytuowane w bezpośrednim sąsiedztwie budynków jednorodzinnych, pod warunkiem wyprowadzenia ich odpowietrzenia przez instalację kanalizacyjną co najmniej 0,6 m powyżej górnej krawędzi okien i drzwi zewnętrznych w tych budynkach.
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2010 r. w sprawie rodzajów instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia. Dz. U. 2010 Nr 130, poz. 880	§ 2 ust. 1	Zgłoszenia z uwagi na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi wymagają oczyszczalnie ścieków o przepustowości do 5 m ³ na dobę, wykorzystywane na potrzeby własnego gospodarstwa domowego lub rolnego w ramach zwykłego korzystania z wód.
Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko Dz. U. z 2008 Nr 199, poz. 1227 z późn. zm	art. 59	Przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wymaga realizacja: - planowanego przedsięwzięcia mogącego zawsze znacząco oddziaływać na środowisko; - planowanego przedsięwzięcia mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, jeżeli obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko został stwierdzony postanowieniem przez organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Dla przedsięwzięcia, które może znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000 lub dla którego zostało stwierdzone potencjalnie znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000, wymagane jest przeprowadzenie oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000.
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Dz. U. z 2010 Nr 213, poz. 1397	§ 3 ust. 1 pkt 77	Konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla instalacji do oczyszczania ścieków, przewidzianych do obsługi nie mniej niż 400 równoważnych mieszkańców.
Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2010 r. w sprawie ogłoszenia krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych oraz jego dwóch aktualizacji. M.P. 2010 Nr 58 poz. 775	str. 2718 3012	Zapis zezwalający na stosowanie systemów indywidualnych w miejscach, gdzie budowa systemów kanalizacyjnych nie przyniosłaby korzyści dla środowiska lub powodowałaby nadmierne koszty.
Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 8 listopada 2004 r. w sprawie aprobat technicznych oraz jednostek organizacyjnych upoważnionych do ich wydawania. Dz. U. z 2004 Nr 249, poz. 2497	§ 16 pkt 7	Do udzielania, uchylania i zmiany aprobat technicznych upoważniony jest Instytut Ochrony Środowiska w Warszawie - w odniesieniu do wyrobów budowlanych stosowanych wyłącznie do oczyszczania ścieków i przerobu osadów.

<p>Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 14 października 2004 r. w sprawie europejskich aprobat technicznych oraz polskich jednostek organizacyjnych upoważnionych do ich wydawania. Dz. U. z 2004 Nr 237 poz. 2375</p>	<p>§ 16</p>	<p>Do udzielania europejskich aprobat technicznych upoważniony jest Instytut Techniki Budowlanej w Warszawie, który uczestniczy w pracach Europejskiej Organizacji ds. Aprobat Technicznych (EOTA).</p>
<p>Rozporządzenie Ministra Budownictwa z dnia 28 czerwca 2006 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków. Dz. U. z 2006 Nr 127, poz. 886</p>		<p>Rozporządzenie określające sposoby ustalania opłat m.in. za ścieki</p>
<p>Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych Dz. U. z 2010 Nr 113, poz. 759 z późn. zm.</p>		<p>Przepisy tej ustawy należy zawsze stosować przy prowadzeniu inwestycji publicznych, szczególnie w przypadku pozyskiwania środków zewnętrznych</p>
<p>Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach Dz. U. z 2013 poz. 21</p>	<p>art. 96 ust. 1-12</p>	<p>Odzysk polegający na stosowaniu komunalnych osadów ściekowych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) w rolnictwie, rozumianym jako uprawa wszystkich płodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając w to uprawy przeznaczone do produkcji pasz, 2) do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu, 3) do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i do produkcji pasz, 4) do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne, 5) przy dostosowaniu gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu <p>2. Komunalne osady ściekowe mogą być przekazywane do stosowania władającemu powierzchnią ziemi wyłącznie przez wytwórcę tych osadów.</p> <p>3. Odpowiedzialność za prawidłowe stosowanie komunalnych osadów ściekowych w celach, spoczywa na wytwórcy tych osadów.</p> <p>4. Stosowanie komunalnych osadów ściekowych jest możliwe, jeżeli są one ustabilizowane oraz przygotowane odpowiednio do celu i sposobu ich stosowania, w szczególności przez poddanie ich obróbce biologicznej, chemicznej, termicznej lub innemu procesowi, który obniża podatność komunalnych osadów ściekowych na zagniwanie i eliminuje zagrożenie dla środowiska lub życia i zdrowia ludzi.</p> <p>5. Zakazuje się nawadniania komunalnych osadów ściekowych poddanych uprzednio procesowi osuszania.</p> <p>6. Przed stosowaniem komunalne osady ściekowe oraz grunty, na których osady te mają być stosowane, poddaje się badaniom, przez wytwórcę komunalnych osadów ściekowych.</p> <p>7. Wytwórca komunalnych osadów ściekowych jest obowiązany do przekazywania, wraz z tymi osadami, władającemu powierzchnią ziemi, na której komunalne osady ściekowe mają być stosowane, informacji o dawkach tego osadu, które mogą być stosowane na poszczególnych gruntach, oraz wyników badań,</p> <p>8. Wytwórca komunalnych osadów ściekowych stosowanych w celach, powiadamia wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska o zamiarze przekazania tych osadów władającemu powierzchnią ziemi, na której te</p>

		<p>osady mają być stosowane, na co najmniej 7 dni przed przekazaniem.</p> <p>9. Powiadomienie, jest dokonywane w formie pisemnej i zawiera informacje wskazujące władającego powierzchnią ziemi oraz numery ewidencyjne działek, na których komunalne osady ściekowe mają być stosowane.</p> <p>10. Władający powierzchnią ziemi, na której mają być stosowane komunalne osady ściekowe, jest obowiązany przechowywać wyniki badań oraz informacje przez okres 5 lat od dnia zastosowania komunalnych osadów ściekowych.</p> <p>11. Władający powierzchnią ziemi, na której komunalne osady ściekowe mają być stosowane jest zwolniony z obowiązku uzyskania zezwolenia na przetwarzanie odpadów lub obowiązku wpisu do rejestru.</p> <p>12. Zakazuje się stosowania komunalnych osadów ściekowych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) na obszarach parków narodowych i rezerwatów przyrody; 2) na terenach ochrony pośredniej stref ochronnych ujęć wody, w przypadku ich ustanowienia w akcie prawa miejscowego wydanym na podstawie art. 58 ustawy Prawo wodne 3) w pasie gruntu o szerokości 50 m bezpośrednio przylegającego do brzegów jezior i cieków; 4) na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz na terenach czasowo podtopionych i bagiennych; 5) na terenach czasowo zamarzniętych i pokrytych śniegiem; 6) na gruntach o dużej przepuszczalności, stanowiących w szczególności piaski luźne i słabogliniaste oraz piaski gliniaste lekkie, jeżeli poziom wód gruntowych znajduje się na głębokości mniejszej niż 1,5 m poniżej powierzchni gruntu; 7) na gruntach rolnych o spadku przekraczającym 10%; 8) na obszarach ochronnych zbiorników wód śródlądowych, w przypadku ich ustanowienia w akcie prawa miejscowego wydanym na podstawie art. 60 ustawy Prawo wodne; 9) na terenach objętych pozostałymi formami ochrony przyrody, jeżeli osady ściekowe zostały wytworzone poza tymi terenami; 10) na terenach położonych w odległości mniejszej niż 100 m od ujęcia wody, domu mieszkalnego lub zakładu produkcji żywności; 11) na gruntach, na których rosną rośliny sadownicze i warzywa, z wyjątkiem drzew owocowych; 12) na gruntach przeznaczonych pod uprawę roślin jagodowych i warzyw, których części jadalne bezpośrednio stykają się z ziemią i są spożywane w stanie surowym – w ciągu 18 miesięcy poprzedzających zbiory i w czasie zbiorów; 13) na gruntach wykorzystywanych na pastwiska i łąki; 14) na gruntach wykorzystywanych do upraw pod osłonami.
<p>Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 8 stycznia 2013 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu Dz. U. z 2013 r. poz. 38</p>	<p>§6 ust. 4, załącznik 4</p>	<p>Określa kryteria dopuszczalności do składowania na składowisku obowiązujące od 1 stycznia 2016 r.</p>

Diagnoza stanu

Od 2008 roku dwa Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych (Dz. U. Nr 143, poz. 896) oraz z dnia 20 sierpnia 2008 roku w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych (Dz. U. Nr 162, poz. 1008), wprowadziły nowe zasady monitoringu wód wraz z zakresem badawczym i sposobem dokonywania ich ocen.

Obecnie ocenę jakości wód powierzchniowych wykonuje się w odniesieniu do Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP), których na terenie województwa świętokrzyskiego wyodrębniono 43, w tym 18 należących do regionu wodnego Górnej Wisły i 25 należących do regionu wodnego Środkowej Wisły.

Aby ocenić stan wód w JCWP porównuje się wyniki klasyfikacji stanu ekologicznego, bądź w silnie zmienionych JCWP - potencjału ekologicznego z wynikami klasyfikacji stanu chemicznego, a o ocenie decyduje gorszy ze stanów.

W 2011 roku dokonano oceny stanu/potencjału ekologicznego dla 16 jednolitych części rzek, na których stwierdzono:

- II klasę - dobry potencjał ekologiczny wód w 4 JCWP (25%), leżących w zlewni rzeki Pilicy, tj.: Czarna Maleniecka od zbiornika Sielpia do Plebanki, Czarna Maleniecka od Plebanki do Barbarki, Krasna, Barbarka,
- III klasę - umiarkowany stan lub potencjał ekologiczny w 10 JCWP (62,5%) – na rzekach Brzeźnica, Mierzawa od Cieku od Gniewięcina do ujścia, Nida od Cieku od Korytnicy do ujścia, Nida od Hutki do Czarnej Nidy, Nidzica od Nidki do ujścia, Strzegomka, Wisła od Raby do Dunajca, Czarna Nida od Pierzchnianki do Morawki z Lubrzanką (od Zalewu Cedzyna do ujścia), Małoszówka z dopływami, Szarbiówka,
- IV klasa - słaby stan lub potencjał ekologiczny w 2 JCWP (12,5%), na rzece Czarna Nida od Stokowej do Pierzchnianki i od Morawki do ujścia.

Wpływ na takie właśnie wyniki klasyfikacji stanu lub potencjału ekologicznego miały najczęściej wskaźniki biologiczne – fitobentos i makrofity, sporadycznie fizykochemiczne oraz zasolenie.

Stan chemiczny wód oceniono na podstawie pomiarów w 20 JCWP, gdzie stwierdzono:

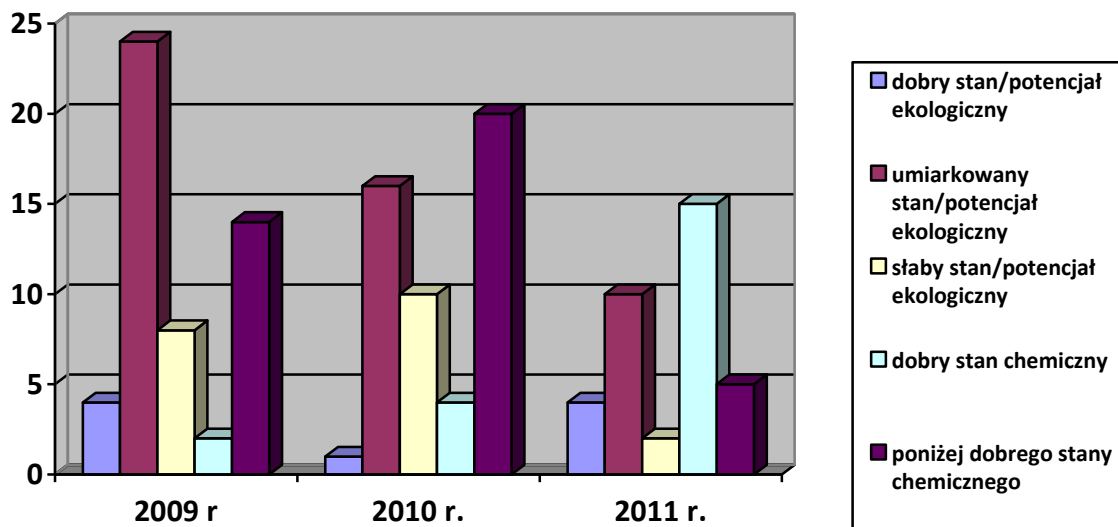
- dobry stan chemiczny w 15 JCWP,
- stan chemiczny poniżej dobrego w 5 JCWP na rzekach – Nidzica od Nidki do ujścia, Wisła od Raby do Dunajca, Kamienna od Świśliny do Przepaści, Kamienna od Przepaści do ujścia, Szewnianka.

O klasyfikacji decydowały wskaźniki należące do wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych. Ich obecność w wodach powierzchniowych może mieć naturalną genezę lub wynikać z czynników antropogenicznych, takich jak np.: procesy niepełnego spalania paliw kopalnych, produkcja asfaltu, przeróbka paliw, ropy naftowej i węgla.

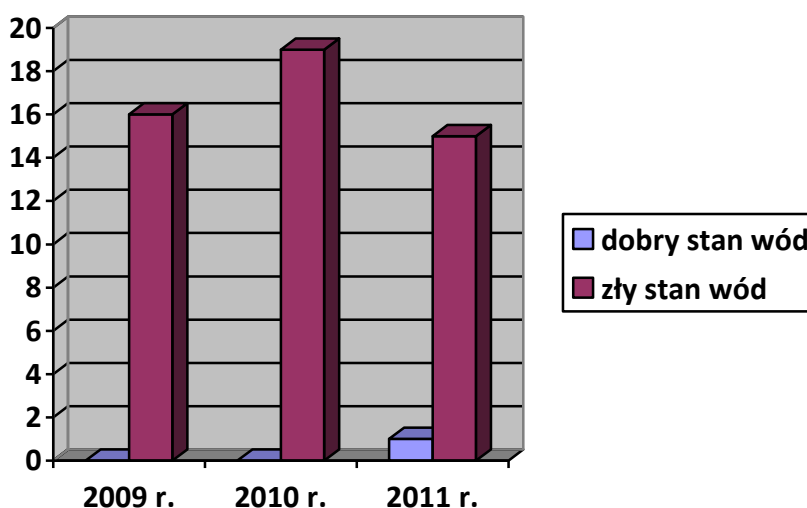
W ocenie ogólnej z badanych 16 JCWP dobry stan wód osiągnęła jedynie Czarna Maleniecka od zbiornika Sielpia do Plebanki, natomiast w pozostałych 15 JCWP stan wód oceniono jako zły.

W 2011 roku w wybranych 16 JCWP dokonano również oceny spełnienia wymagań dla obszarów chronionych, przy czym w 4 JCWP wody spełniały wymagania, natomiast pozostałe 12 nie spełniały.

Porównanie wynikowej oceny jakości wód na przestrzeni lat 2009-2011 przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres Nr 1. Ocena jakości wód powierzchniowych – stan/potencjał ekologiczny oraz stan chemiczny (WIOŚ Kielce)

Wykres Nr 2. Ocena ogólna jakości wód powierzchniowych (WIOŚ Kielce)

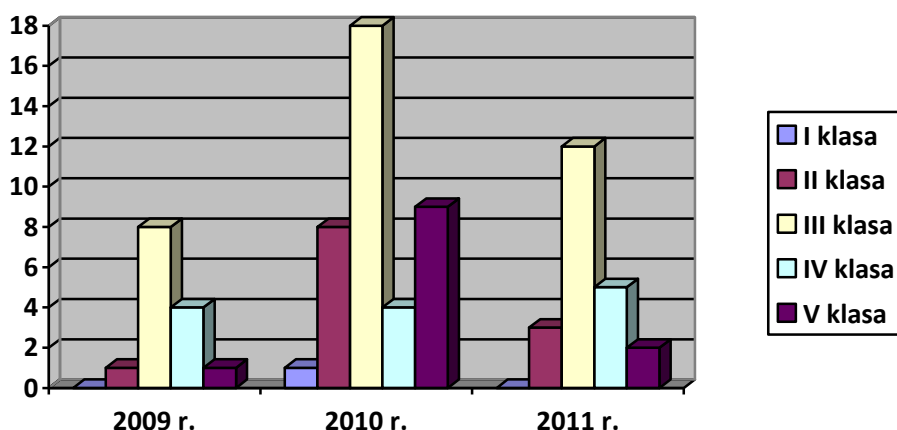
Corocznie dokonuje się pomiarów w różnych JCWP, dlatego trudno jest określić, czy stan wód powierzchniowych poprawia się, czy pogarsza. W dalszym ciągu nie stwierdzono bardzo dobrego i złego stanu ekologicznego wód.

Badania monitoringowe wód podziemnych w województwie świętokrzyskim przeprowadzone w 2011 roku w 22 pkt pomiarowych sieci krajowej, w ramach monitoringu operacyjnego wykazały, że wody te generalnie charakteryzują się dobrą jakością.

Ocena wyników kształtowała się następująco:

- II klasa (woda dobrej jakości) na 3 stanowiskach (13,7%),
- III klasa (woda zadowalającej jakości) na 12 stanowiskach (54,5%),
- IV klasa (woda niezadowalającej jakości) na 5 stanowiskach (22,7%),
- V klasa (woda złej jakości) na 2 stanowiskach (9,1%).

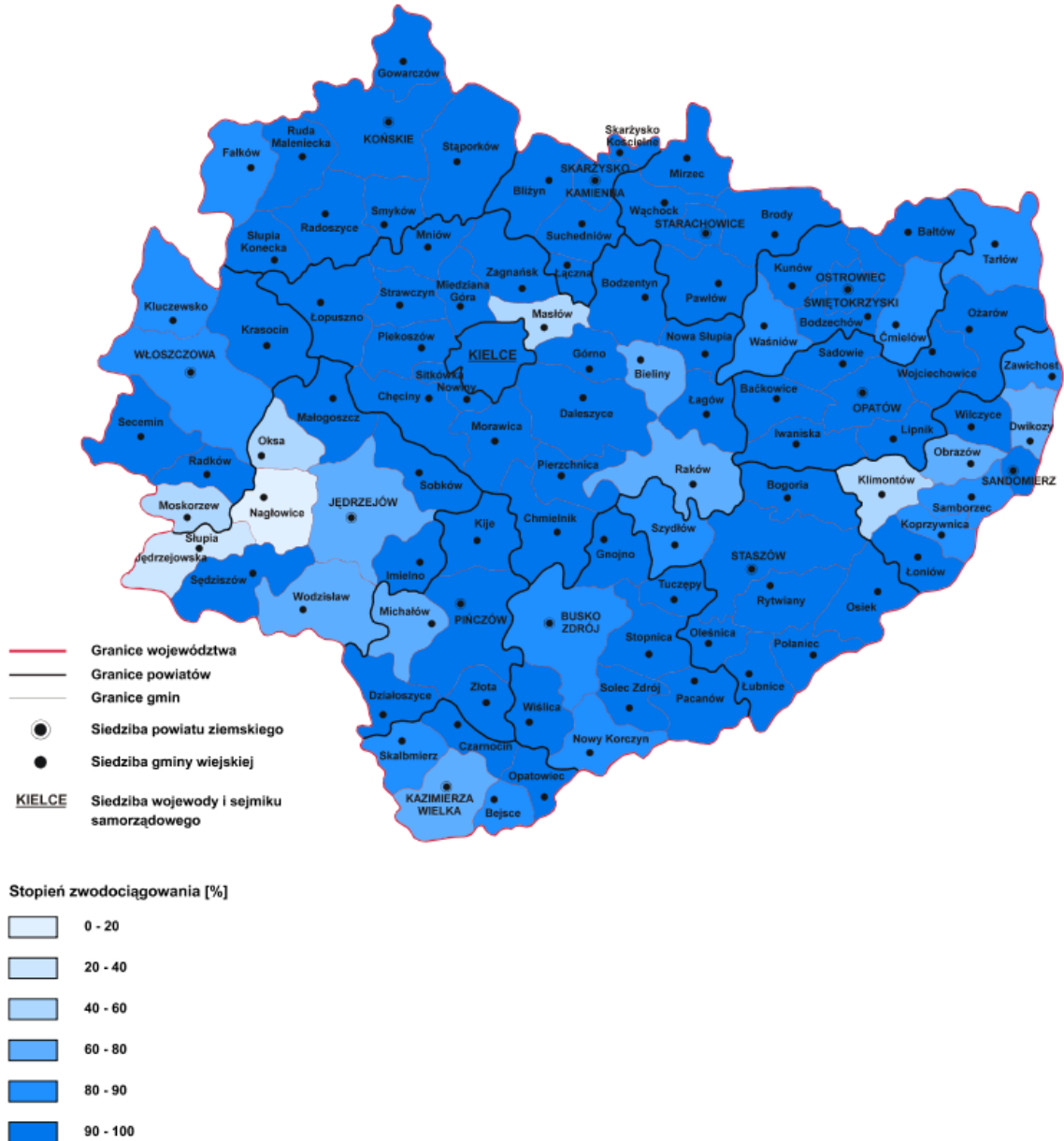
Porównując wyniki ogólnej klasyfikacji jakości wód podziemnych w województwie świętokrzyskim na przestrzeni lat stwierdzono, że stan wód utrzymuje się na jednakowym poziomie.

Wykres Nr 3. Ocena jakości wód podziemnych (WIOŚ Kielce)

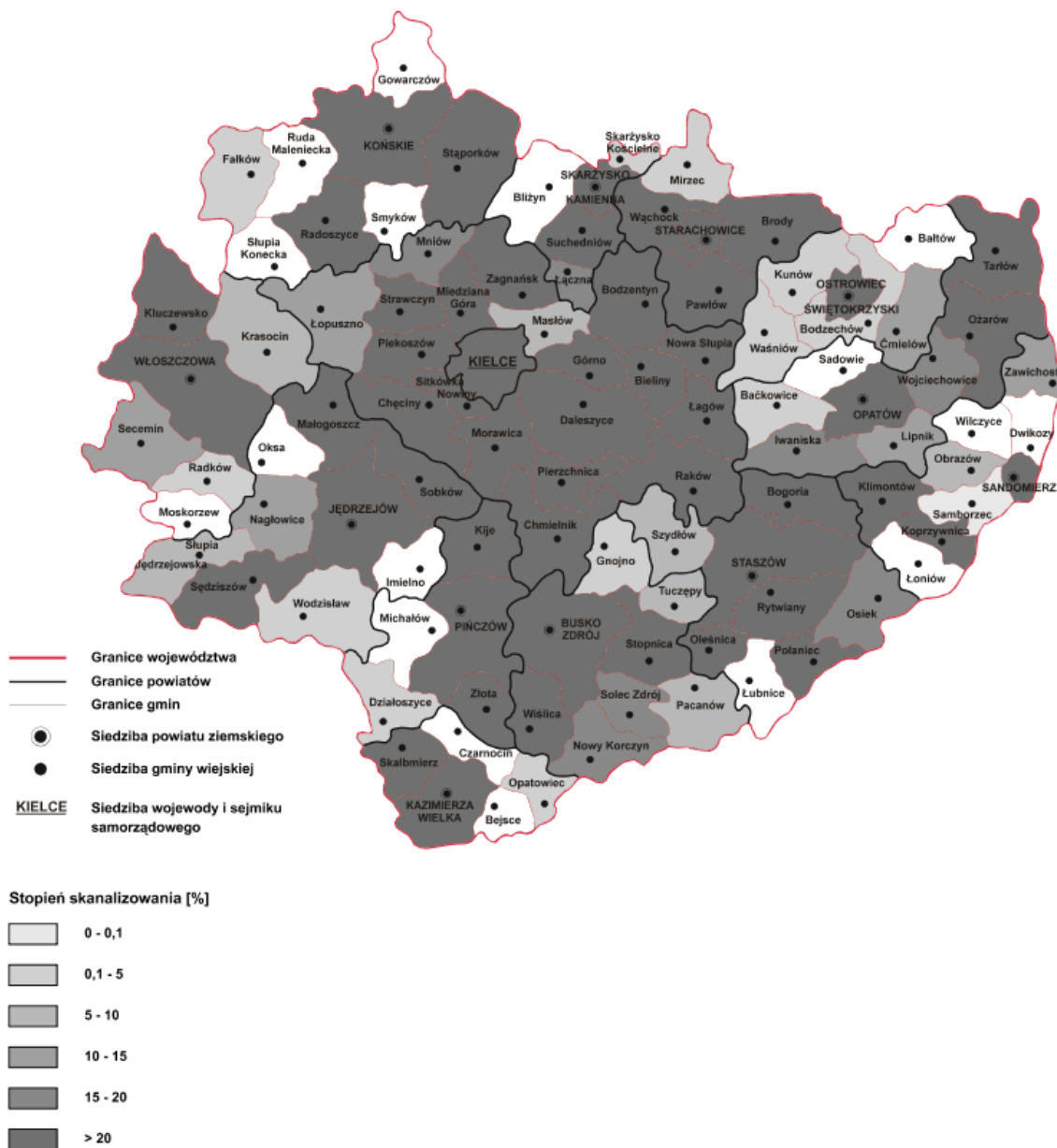
Wśród podstawowych przyczyn utrzymywania się niskiej jakości wód powierzchniowych i podziemnych wymienić należy m.in.: odprowadzanie nieoczyszczonych ścieków komunalnych do środowiska oraz nieszczelne szamba, co jest wynikiem zwiększonej aktywności inwestycyjnej gmin w zakresie wodociągowania obszarów wiejskich, bez jednoczesnego rozwiązania gospodarki ściekowej. Obecnie na terenie województwa świętokrzyskiego mamy 13 042 km sieci wodociągowej, co daje średnią 91,5% zwodociągowania województwa, natomiast sieci kanalizacji sanitarnej tylko 4 965 km, co stanowi ok. 34,3% skanalizowania. Wśród 102 gmin w województwie, w dalszym ciągu 10 nie posiada kanalizacji sanitarnej. Natomiast najwyższym stopniem skanalizowania wyróżniają się głównie miasta: Kielce (94,4%), Starachowice (92,5%), Ostrowiec Świętokrzyski (92%), Sandomierz (87%), Skarżysko-Kamienna (84%) oraz gminy: Połaniec (98,5%), Sitkówka Nowiny (96%), Wąchock (82,5%) i Strawczyn (85%).

WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

Mapa Nr 1. Stopień zwodociągowania województwa świętokrzyskiego

WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

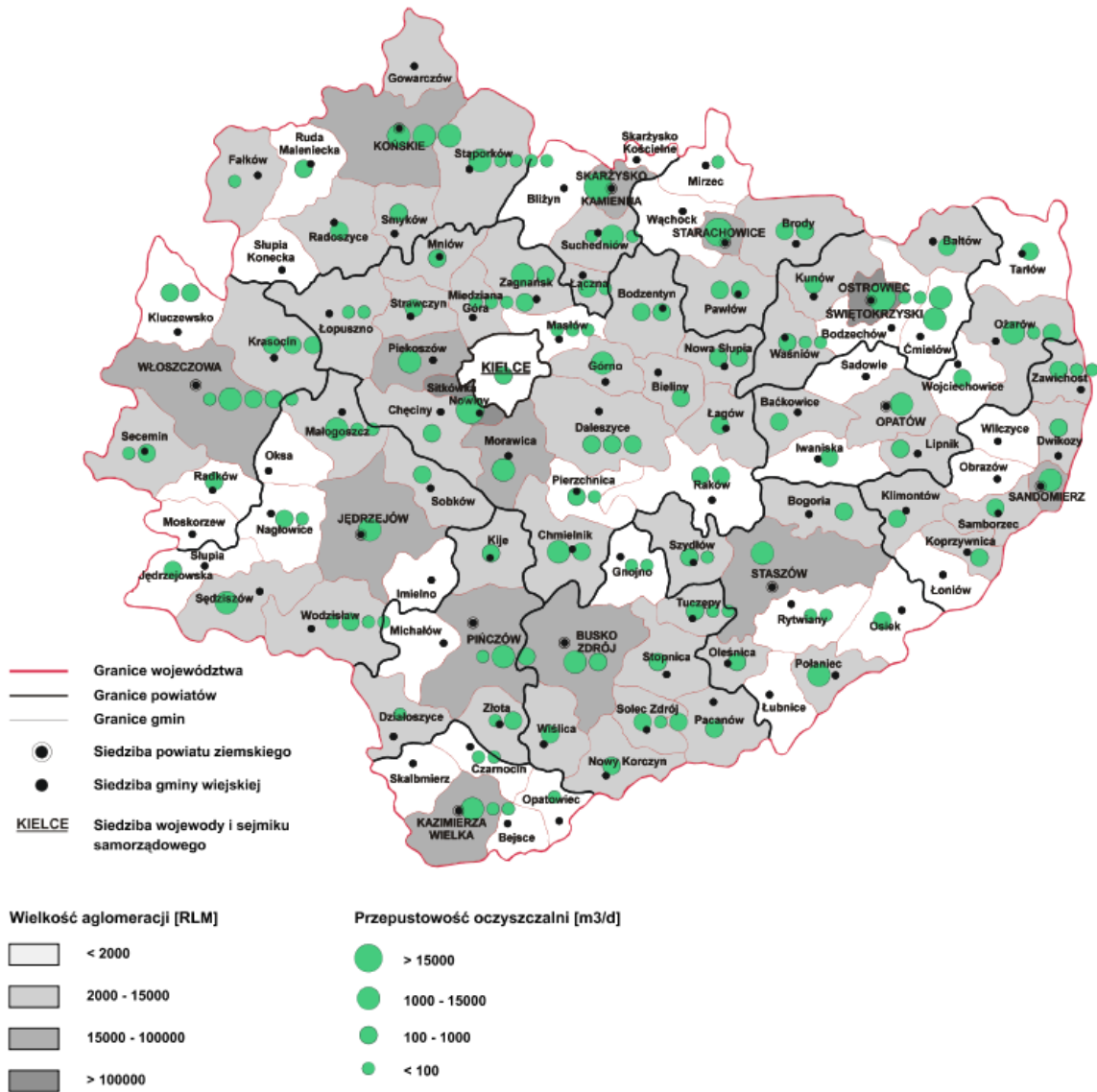

Mapa Nr 2. Stoień skanalizowania województwa świętokrzyskiego

Na terenie naszego województwa zlokalizowanych jest 150 oczyszczalni ścieków o łącznej przepustowości ok. 286 tys. m³/dobę, w tym 139 oczyszczalni komunalnych. Ilość ścieków oczyszczanych na oczyszczalniach ścieków w 2011 r. wynosiła według GUS 56,7 hm³, natomiast nieoczyszczonych było aż 19,8 hm³. Część nieoczyszczonych ścieków, wykazanych przez GUS, trafia na przydomowe oczyszczalnie ścieków, natomiast reszta gromadzona jest w zbiornikach bezodpływowych. Na terenie województwa świętokrzyskiego zewidencjonowano 3 628 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków oraz 90 771 zbiorników bezodpływowych (Załącznik Nr 1). W porównaniu do lat ubiegłych zdecydowanie poprawiła

się sytuacja w prowadzeniu przez gminy ewidencji. Jak wynika z ankiet, 60% gmin prowadzi ewidencję szamb i zbiorników bezodpływowych, a ewidencję kontroli częstotliwości ich opróżniania prowadzi 56%. Jednak w większości przypadków zbiorniki te opróżniane są 1-2 razy na rok, stąd tak duża ilość ścieków trafia do środowiska bez oczyszczania.

WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

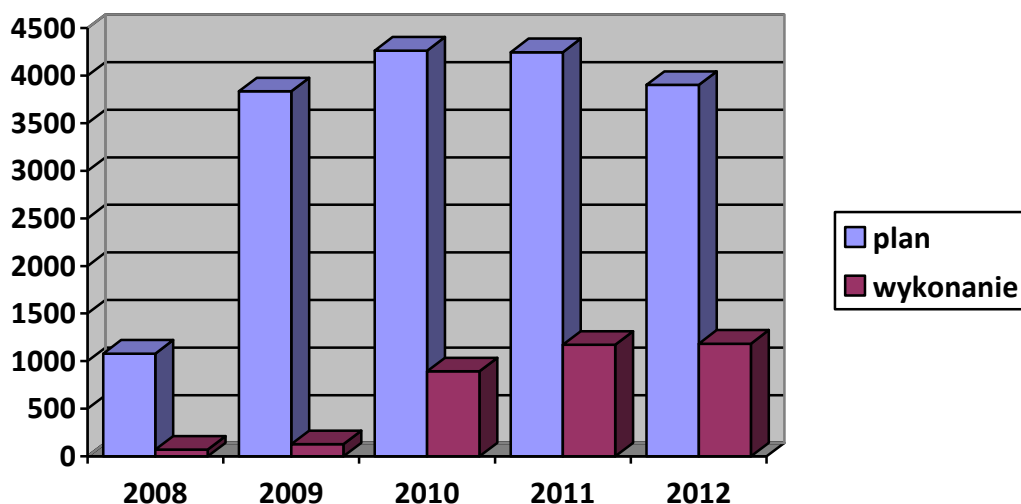

Mapa Nr 3. Oczyszczalnie ścieków na terenie województwa świętokrzyskiego

Realizacja „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego” w latach 2008-2012

Analizowany okres (2008-2012) przypadał na rozpoczęcie realizacji unijnego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, a więc pierwszej możliwości wsparcia w postaci bezzwrotnej dotacji m.in. na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków.

„Program...” zakładał, że do roku 2012 zostanie wybudowane 17 329 szt. urządzeń w 70 gminach. Załącznik Nr 2 pokazuje realizację w gminach województwa świętokrzyskiego, natomiast na wykresie przedstawiono stopień wykonania zadań w poszczególnych latach.

Wykres Nr 4. Realizacja „Programu...” w latach 2008-2012

W rozpatrywanym okresie 43 gminy, w ponad 282 miejscowościach, wybudowały łącznie 3 444 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków o ogólnej przepustowości blisko 5 tys. m³/d. Koszt tych inwestycji wyniósł blisko 41 mln zł, przy 23 mln zł dofinansowania, z takich źródeł jak: PROW 2007-2013, WFOŚiGW w Kielcach i PFOŚiGW oraz osoby prywatne. Zestawienie inwestycji, realizowanych w poszczególnych gminach województwa świętokrzyskiego zawiera załącznik Nr 2.

WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

Mapa Nr 4. Realizacja przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie województwa świętokrzyskiego

Jak wynika z przedstawionych danych, wykonanie „Programu...” kształtuje się na poziomie tylko 20% zakresu rzeczowego. Spowodowane było to faktem, że większość gmin zaangażowała środki finansowe na realizację zadań w zakresie budowy zbiorczych systemów kanalizacyjnych. Inwestycje w wielu przypadkach planowane były na wyrost, bez oszacowania nakładów finansowych. Ponadto do chwili obecnej funkcjonował tylko jeden fundusz PROW 2007-2013, który udzielał bezzwrotnej dotacji. Kwoty pozyskane w latach 2010-2012 z PROW wynoszą 17 mln zł, o 70% mniej niż zakładano. Największe zaangażowanie w realizację „Programu...” wykazały gminy: Ożarów - 435 szt., Oksa - 383 szt., Łubnice - 371 szt., Złota - 340 szt., Pińczów - 278 szt., Baćkowice - 232 szt., Imielno - 248 szt. oraz Bejsce - 169 szt.

Wykres Nr 5. Nakłady finansowe na realizację „Programu...”.

Najczęstszym rodzajem montowanych urządzeń były biologiczne reaktory sekwencyjne (SBR), wszystkie gminy stosowały mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie z komorami osadu czynnego, cztery gminy zamontowały na swoim terenie oczyszczalnie z drenażami rozsączającymi.

Prognoza oddziaływania na środowisko „Programu...” wykazała, że dla 26 gmin lokalizacja przydomowych oczyszczalni ścieków może powodować negatywny wpływ na siedliska przyrodnicze i siedliska gatunków oraz na wody powierzchniowe. Dlatego też, na tych terenach wskazano na konieczność wprowadzenia przez gminy programów monitoringu środowiska przyrodniczego, wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleb. Z w/w obszarów inwestycje prowadzone były w miejscowościach gmin: Imielno, Kije, Łubnice, Słupia Jędrzejowska, Słupia Konecka, Smyków, Wiślica, Wojciechowice, Złota, Końskie, Ożarów i Pińczów. Gminy Pińczów, Złota, Smyków i Ożarów przeprowadziły monitoring działających instalacji do oczyszczania ścieków w celu określenia prawidłowości działania urządzeń i zapobiegania ich negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze.

Pozostałe gminy, z uwagi na trwający proces inwestycyjny planują wprowadzenie monitoringu w 2013 roku lub po zakończeniu planowanych inwestycji.

Tabela Nr 3. Wskaźniki monitorujące realizację „Programu...”

L.p.	Rodzaj wskaźnika	Wielkość wskaźnika planowanego	Wielkość wskaźnika zrealizowanego	Jednostki miary
1.	Ilość wybudowanych oczyszczalni ścieków	17 329	3 444	szt.
2.	Ludność obsługiwana	101 526 8%	14 529 1%	Liczba i % ludności
3.	Ilość oczyszczonych ścieków	53 900	4 941	m ³ /d
4.	Redukcja zanieczyszczeń	0,09%	0,01%	%
5.	Ilość zlikwidowanych szamb	17 329	3 444	szt.
6.	Sposób utylizacji osadów ściekowych	Wywóz na komunalne oczyszczalnie ścieków	Wywóz na komunalne oczyszczalnie ścieków	opisowo
7.	Nakłady w tys. zł poniesione na realizację projektów, w tym: - środki własne, - środki prywatne, - środki pomocowe (jakie?)	<u>225 260</u> 138 969 22 691 63 600	<u>40 726</u> 17 440 6 283 PROW, WFOŚiGW 17 003	w tys. zł

Koncepcja budowy przydomowych oczyszczalni ścieków

Z definicji, przydomowe oczyszczalnie ścieków są to urządzenia przeznaczone do oczyszczania ścieków bytowo-gospodarczych w ilości do 5 m³/d, pochodzących z budynków mieszkalnych jedno- i wielorodzinnych, zamieszkałych stale lub okresowo (np. domki letniskowe) oraz w obiektach użytkowania zbiorowego (motele, szkoły, pensjonaty, punkty gastronomiczne). Podana wielkość 5 m³/d wynika bezpośrednio z ustawy *Prawo wodne*, która nadaje prawo właścicielowi gruntu na wprowadzanie do wód lub do ziemi oczyszczonych ścieków bez pozwolenia wodnoprawnego, właśnie do tej wielkości.

Obecnie na rynku istnieje bardzo bogata oferta i wiele rozwiązań technologicznych do oczyszczania niewielkich ilości ścieków komunalnych. Najczęściej są to urządzenia o parametrach od 4-12 RLM, obsługujące jedno lub więcej gospodarstw.

„Program...” zakłada budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, realizowaną przez samorządy gminne dla indywidualnych odbiorców oraz dla budynków użyteczności publicznej, z wyłączeniem podmiotów prowadzących działalność gospodarczą (zrzut ścieków przemysłowych). Preferowane będą oczyszczalnie biologiczne działające w oparciu o metodę osadu czynnego lub w złożach biologicznych, tak aby oczyszczanie ścieków było zgodne z przepisami ochrony środowiska. Dopuszcza się również realizację oczyszczalni ze złożami gruntowo-roślinnymi. We wszystkich rodzajach zastosowanych technologii muszą być zamontowane studzienki rewizyjne lub miejsca poboru prób, w celu kontroli procesów oczyszczania ścieków przed ich odprowadzeniem do odbiornika. W zależności od producenta oraz zasad działania, niektóre typy oczyszczalni wymagają zapotrzebowania na energię elektryczną, inne nie. Niemniej jednak, eksploatacja tych urządzeń nie wymaga stałej obsługi, ogranicza się ona jedynie do kontroli ilości osadów w osadniku gnilnym oraz okresowego ich usuwania. Częstotliwość usuwania osadu jest uzależniona od rodzaju oczyszczalni oraz ilości ścieków dopływających. Najczęściej osady usuwa się raz na 6 miesięcy. Ilość osadów można

zredukować poprzez zastosowanie biopreparatów – bioaktywatorów, które przyspieszają procesy separacji zanieczyszczeń oraz powstawania błony biologicznej. Użytkownicy przydomowych oczyszczalni powinni ograniczyć stosowanie środków chemicznych, zwłaszcza bakteriobójczych z dużą ilością chloru, np. wybielaczy.

Dobór sposobu oczyszczania ścieków zależy od lokalnych warunków gruntowo-wodnych, topografii działki oraz charakteru i wielkości obiektu i powinien każdorazowo opierać się o analizę czynników, takich jak:

- ukształtowanie terenu,
- przepuszczalność gruntu,
- poziom zwierciadła wód gruntowych (pomiędzy drenażem rozłączającym a max poziomem wód gruntowych musi być zachowana odległość min. 150 cm),
- położenie urządzeń względem terenów zalewowych,
- uwarunkowania przyrodnicze,
- odległość urządzeń od obiektów budowlanych (studnia, budynek, itp.) oraz granicy działki,
- zakładaną liczbę użytkowników,
- możliwość zrzutu oczyszczonych ścieków - istnienie ew. powierzchniowego odbiornika ścieków (rów melioracyjny, rzeka).

Korzyści płynące z budowy przydomowych oczyszczalni ścieków to:

- *uzyskanie niższych kosztów inwestycyjnych i eksploatacyjnych*

w przypadku, gdy na danym terenie gminy jest silnie rozproszona zabudowa, bądź różnice terenu wymagają przy budowie sieci kanalizacyjnej instalacji wielu przepompowni, koszt realizacji takiego przedsięwzięcia będzie miał odzwierciedlenie nie tylko w kosztach eksploatacyjnych, a tym samym w opłatach ponoszonych przez mieszkańców, ale również w pracy samej oczyszczalni. Szacuje się, że właśnie w takich warunkach wyposażenie mieszkańców w przydomowe oczyszczalnie ścieków obniży około 2-3 krotnie koszty utylizacji ścieków w porównaniu do alternatywnych metod sanitacji gminy. Na obniżenie kosztów inwestycyjnych wpływa również zakres inwestycji. Im większa ilość budowanych oczyszczalni ścieków w ramach jednego zamówienia, tym większe rozbieżności w oferowanych cenach. Oczywiście, przy analizie finansowej tego rodzaju przedsięwzięć należy wziąć pod uwagę również koszty eksploatacyjne: koszty energii, wywozu osadów, koszty monitoringu. Wpływ na te wydatki ma przede wszystkim wybrana technologia. Najtańszym rozwiązaniem w ramach biologicznego oczyszczania ścieków są oczyszczalnie hydrobotaniczne a najdroższe, ale zarazem najbardziej skuteczne, oczyszczalnie ze złożem biologicznym;

- *możliwość rozłożenia realizacji projektu w czasie (dzielenie na etapy)*

budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, tak jak i inne inwestycje jest uzależniona od możliwości finansowych gmin. Jednak niewielki koszt jednostkowy danej oczyszczalni, a także niedługi okres samej budowy, umożliwia prowadzenie tego rodzaju inwestycji w etapach;

- *lepsza akceptacja społeczna przyjętych rozwiązań technicznych i finansowych*

przy inwestycjach liniowych, takich jak budowa sieci wodociągowej czy kanalizacyjnej, mieszkańcy muszą podjąć decyzję dotyczącą współfinansowania budowy przyłączy, wyrazić zgodę na przebieg sieci przez ich teren, czy na koniec ponosić wysokie opłaty eksploatacyjne. Ponadto, wytworzony majątek przechodzi na własność najczęściej gminy, czy zakładu komunalnego. O ile w przypadku budowy wodociągu taka sytuacja jest akceptowana bez większych problemów, o tyle w przypadku kanalizacji już nie i samorządy gminne mają

wiele problemów z uzyskaniem efektu ekonomicznego i ekologicznego, jakim jest przyłączenie się mieszkańców do kanalizacji, a co za tym idzie odpowiedniej ilości ścieków dopływających do oczyszczalni. Dlatego też, na terenach o słabej koncentracji gospodarstw, należy rozważyć budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, które oddaje się poprzez stosowne umowy w użytkowanie samym mieszkańcom;

- *znaczne przyspieszenie rozwiązania problemów ze spełnieniem przez gminę wymagań w zakresie ochrony środowiska*

jak wynika z przedstawionej wcześniej diagnozy stanu wiele gmin w dalszym ciągu przy prawie 100 % zwodociągowaniu nie posiada w ogóle rozwiązane problemu gospodarki ściekami. Ponadto gminy, które mają utworzone aglomeracje powyżej 2000 RLM, muszą rozwiązać problem skanalizowania gospodarstw na terenach, gdzie nie jest ekonomicznie uzasadnione budowanie sieci kanalizacyjnej. Zarówno dla tych pierwszych jak i drugich jest to koncepcja na uporządkowanie gospodarki ściekowej z równoczesnym spełnieniem wymogów środowiskowych w tym zakresie.

Kryteria wyboru przedsięwzięć

W celu identyfikacji potrzeb budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie województwa świętokrzyskiego w latach 2013-2016, bazowano na ankietach nadesłanych przez gminy we wrześniu 2012 roku.

Ankiety te poddano szczegółowej analizie przede wszystkim pod względem:

- terminu realizacji inwestycji - Program jest podzielony na poszczególne lata w okresie programowania 2013-2016 i po roku 2016, Program obejmuje również rok 2013, jako kontynuacja zadań realizowanych w ramach PROW na lata 2007-2013 oraz z NFOŚiGW,
- przygotowania inwestycji do realizacji, tj. dokumentów, na podstawie których wskazano miejscowości do „Programu...” – max ilość pkt - 4,
(0 pkt – nic nie wskazano w tabeli „Stan zaawansowania inwestycji”, 4 pkt – jeżeli spełniono wszystkie z podanych warunków, tj.: planowana ilość oczyszczalni na podstawie koncepcji lub studium wykonalności lub zaawansowanych projektów wykonawczych, wykonane podkłady geodezyjne, wykonane badania rodzaju gruntów i ich przepuszczalności),
- stopnia zwodociągowania oraz skanalizowania danej miejscowości – max ilość pkt - 2,
(0 pkt – poniżej 50% zwodociągowania i poniżej 50% skanalizowania, 1 pkt - powyżej 50% zwodociągowania lub powyżej 50% skanalizowania, 2 pkt - powyżej 50% zwodociągowania i powyżej 50% skanalizowania),
- warunków obszarowych danej miejscowości, tj. obszary prawnie chronione, w tym obszary Natura 2000, GZWP, ujęcia wód podziemnych i powierzchniowych oraz ich strefy ochronne – max ilość pkt 2,
(0 pkt – miejscowość leżąca poza w/w obszarami, 1 pkt – miejscowość leży na obszarze prawnie chronionym lub na obszarze GZWP lub na terenie miejscowości znajduje się ujęcie wody lub strefa ochrony wód, 2 pkt - miejscowość leży na obszarze prawnie chronionym i na obszarze GZWP lub na terenie miejscowości znajduje się ujęcie wody lub strefa ochrony wód),
- przynależności miejscowości do aglomeracji, tylko w przypadku, gdy budowa oczyszczalni ścieków jest uzupełnieniem rozwiązania gospodarki ściekowej w danej aglomeracji – max ilość pkt - 2,
(0 pkt – miejscowość należy do aglomeracji powyżej 2000 RLM i liczba planowanych oczyszczalni obejmuje powyżej 50% ludności w miejscowości, 1 pkt – miejscowość należy do aglomeracji powyżej 2000 RLM i liczba planowanych oczyszczalni ścieków obejmuje zakres od 10% do 49% ludności w miejscowości, 2 pkt - brak przynależności do aglomeracji powyżej 2000 RLM lub miejscowość należy do aglomeracji powyżej 2000 RLM i liczba planowanych oczyszczalni ścieków obejmuje poniżej 10% ludności w miejscowości).

Do „Programu ...” zostało zgłoszonych 1210 miejscowości z 83 gmin województwa świętokrzyskiego, gdzie planuje się wybudować 27 577 przydomowych oczyszczalni ścieków. Realizacja zamierzeń inwestycyjnych spowoduje wzrost wskaźnika sanitacji województwa o blisko 9%. Ogólny wykaz wszystkich zgłoszonych gmin zawiera załącznik Nr 3. Analiza zbioru zgłoszonych miejscowości, w których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych odpowiada blisko 106 182 RLM wg. powyższych kryteriów, umożliwiła wyłonienie miejscowości, które w pierwszej kolejności powinny być realizowane. Ich zestawienie zawierają załączniki Nr 4 - 8, w rozbiciu na poszczególne lata.

WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

Mapa Nr 5. Planowana realizacja przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie województwa świętokrzyskiego

Jak widać z powyższej mapy, do „Programu...” nie zgłosiły się jedynie duże miasta oraz gminy, które realizują programy zbiorczych sieci kanalizacyjnych, zakończonych oczyszczalniami ścieków.

Spośród wszystkich miejscowości zamieszczonych w „Programie...” ponad połowa, tj. 633 (52%) znajduje się na terenach prawnie chronionych, w tym 164 (14%) na terenach obszarów Natura 2000. Wykaz tych miejscowości zawiera załącznik Nr 9.

Ponadto 445 miejscowości (37%) znajduje się na Głównych Zbiornikach Wód Podziemnych, bądź w obszarze ujęć wód podziemnych lub powierzchniowych (załącznik Nr 10).

Prócz tego 145 miejscowości (12%) leży na obszarach objętych granicami aglomeracji powyżej 2000 RLM, gdzie planowana realizacja zbiorczych sieci kanalizacyjnych zawarta jest w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych. W tych miejscowościach bezwzględnie będą musiały być zainstalowane urządzenia, które zapewnią wymagany stopień oczyszczania ścieków, zgodnie z załącznikiem Nr 1 Rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, dla takiego zakresu RLM jakie posiada aglomeracja, na obszarze której znajduje się dana miejscowość. W załączniku Nr 11 „Programu...” zamieszczone są te miejscowości, wobec których bezwzględnie będzie musiał być spełniony stopień oczyszczania ścieków według w/w Rozporządzenia.

Przewiduje się, że w wyniku realizacji „Programu...” zostanie oczyszczonych 44,6 tys. m³/d ścieków, natomiast ilość suchej masy osadów wytworzonych na oczyszczalniach ścieków wyniesie blisko 4,1 tys. Mg/rok (wartości obliczono przy założeniu wskaźnika 0,25 kg s.m./1m³ oczyszczonych ścieków). Osady z indywidualnych urządzeń

winy być usuwane w zależności od wielkości osadnika i ilości obsługiwanych mieszkańców raz na kilka miesięcy i nie rzadziej niż raz na rok. Każdy samorząd musi w swoim zakresie rozwiązać problem zagospodarowania tych osadów. Co prawda data wprowadzenia zakazu przyjmowania na składowisko osadów ściekowych została przesunięta na 1 stycznia 2016 roku, ale trzy lata to tak naprawdę krótki okres na przeprowadzenie odpowiednich działań rozwiązujących ten problem. W pierwszej kolejności właściciel przydomowej oczyszczalni ścieków powinien mieć podpisaną umowę z uprawnioną firmą na wywóz i utylizację osadów ściekowych. Osady te najlepiej wywozić do dużych oczyszczalni komunalnych, gdzie ze względu na odmienny charakter niż ścieki odbierane ze zbiorników bezodpływowych, nie powinny być zrzucane do stacji zlewczych, ale powinny być przerabiane bezpośrednio z osadami ściekowymi. W gminach, gdzie brak jest dużych oczyszczalni komunalnych, a gospodarka ściekami rozwiązana jest głównie poprzez przydomowe oczyszczalnie ścieków, niezbędna będzie budowa lokalnych stacji przeróbki osadów ściekowych. Do procesów przeróbki osadów zaliczamy metody fizyczne, takie jak: zagęszczanie, odwadnianie oraz metody biologiczne: fermentację, stabilizację tlenową, kompostowanie, a także stabilizację chemiczną. Do znanych sposobów przeróbki osadów, które następnie można wykorzystywać rolniczo, należą:

- wapnowanie, tj. stabilizacja i higienizacja osadów, może się to odbywać w cysternie wozu asenizacyjnego, a ustabilizowany w ten sposób osad może być użyty na polu lub terenie rekultywowanym,
- kompostowanie, po wcześniejszym np. mechanicznym odwodnieniu,
- poletka hydrofitowe, obsadzone roślinnością hydrofilową, np. trzcina pospolitą.

Wadą takiego sposobu utylizacji osadu jest emisja odorów do atmosfery oraz konieczność monitoringu jakości gleb. Ponadto osad, który w końcowym efekcie staje się kompostem, aby mógł zostać uznany za nawóz, musi spełnić rygorystyczne wymagania określone w ustawie *o nawozach i nawożeniu*.

Ponadto osad ściekowy można utylizować w biogazowniach, a także w spalarniach.

Zarządzanie projektami

Głównymi wykonawcami „Programu...” będą samorządy gminne przy koordynacji zadań ze strony Zarządu Województwa Świętokrzyskiego. Poniżej został przedstawiony plan działań, który ułatwi sprawne zaplanowanie i realizację zamierzonych zadań.

I. Planowanie inwestycji.

Każdy projekt inwestycyjny musi mieć odzwierciedlenie we wcześniej przygotowanych dokumentach strategicznych gminy. W pierwszej kolejności powinien to być Plan zagospodarowania przestrzennego gminy, a w przypadku jego braku odpowiednie analizy geologiczne, hydrologiczne i hydrogeologiczne, uwzględniające warunki przyrodnicze oraz tereny zalewowe. Koncepcje tego typu rozwiązań można również oprzeć na takich dokumentach, jak: Plan Rozwoju Lokalnego, Program ochrony środowiska dla gminy, Koncepcje kanalizacji gminy, Plan gospodarki odpadami dla gminy, Wieloletni Plan Inwestycyjny lub Finansowy itp., które opracowano w oparciu o analizy techniczno - ekonomiczne oraz konsultacje społeczne. W/w dokumenty powinny mieć akceptacje rady gminy poprzez stosowne uchwały. Aby lepiej przygotować inwestycję powinno się wykonać Studium Wykonalności Inwestycji, gdzie analizy środowiskowe, finansowe i ekonomiczne wraz z wariantami wybranych technologii są podstawą do wyboru najbardziej optymalnego sposobu utylizacji ścieków na danym terenie. Szczególnie ten ostatni dokument, oprócz kosztów inwestycyjnych, będzie uwzględniał również koszty eksploatacyjne i amortyzację, co z kolei pozwoli inwestorowi na wybranie optymalnego sposobu oczyszczania ścieków komunalnych. W przypadku braku środków finansowych na wykonanie SWI, bądź braku w/w dokumentów, niezbędne jest przeprowadzenie konsultacji z mieszkańcami, które pozwolą na bezproblemowe wdrożenie programu budowy przydomowych oczyszczalni.

II. Dokumentacja techniczna.

1. Projekty techniczne nie są wymagane, niemniej jednak w trudnych warunkach terenowych bądź na obszarach prawnie chronionych, a także w przypadku, gdy budowa przydomowych oczyszczalni ścieków jest jedyną koncepcją na rozwiązanie gospodarki ściekami, posiadanie dokumentacji technicznej jest niezbędne. Dokumentacja powinna zawierać dobór odpowiedniej technologii, w zależności od ilości osób podłączonych, powierzchni działki, warunków gruntowo-wodnych, uwarunkowań przyrodniczych, rodzaju odbiornika oczyszczonych ścieków oraz oczekiwań użytkownika. Projektant może być zobowiązany umową na przeprowadzenie kontrolnych badań przepuszczalności gruntu, czy badań geologicznych. Można również wymagać, aby oczyszczalnia miała określone parametry, czy wręcz spełniała wymagania normy PN-EN 12566-3 lub uzyskała deklarację zgodności znakiem CE. Po wykonaniu projektu należy dokonać zgłoszenia robót budowlanych w siedzibie odpowiedniego starostwa lub złożyć wnioski o pozwolenie na budowę.
2. Przygotowanie kosztorysu inwestorskiego na całe zadania lub poszczególne urządzenia.
3. W przypadku inwestycji prowadzonych w bliskim sąsiedztwie lub na obszarach objętych Naturą 2000, organ właściwy do wydania decyzji wymaganej przed rozpoczęciem realizacji inwestycji musi rozważyć, przed wydaniem tej decyzji, czy dane przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000.

III. Umowy i porozumienia

1. W przypadku realizacji inwestycji przy udziale środków z funduszy krajowych bądź unijnych, niezbędna będzie umowa na określony czas (w zależności od kryteriów

danego funduszu, na okres od 5 do 7 lat) z właścicielami nieruchomości, w której właściciel nieruchomości przyznaje inwestorowi prawo do dysponowania terenem niezbędnym do zrealizowania inwestycji. Przykładową umowę zawiera załącznik Nr 12. W umowie tej można zobowiązać właściciela nieruchomości do użytkowania tych oczyszczalni zgodnie z przeznaczeniem i do udziału w kosztach inwestycji w odpowiedniej wysokości (akceptowalne 10%). Ponadto gmina powinna zawrzeć również umowy użyczenia z ostatecznymi użytkownikami na bezpłatne używanie „indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków”, których jest właścicielem. Przykładowa umowa stanowi załącznik Nr 13.

2. Zawarcie stosownego porozumienia lub umowy z zakładem, który zobowiąże się do przyjmowania i utylizowania osadów z indywidualnych oczyszczalni przydomowych.

IV. **Aplikacja o środki** wsparcia do odpowiedniego funduszu. Możliwości wsparcia z funduszy krajowych i UE zostały opisane w następnym rozdziale.

V. **Przeprowadzenie odpowiedniej procedury przetargowej i wybór wykonawcy.** Bardzo istotne są wymogi, jakie zostaną zawarte w Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówienia. Poniżej przedstawiamy niektóre, przydatne ale nie konieczne zapisy, jakie powinny znaleźć się w SIWZ:

- oczyszczalnia ma działać ... - tu należy podać wybraną, wymaganą technologię,
- zbiorniki oczyszczalni powinny być wykonane, np. z polietylenu (HDPE), wytrzymałe na pokrycie warstwą gruntu o wysokości 1 m,
- pojemność komory osadnika wstępnego ma wynosić nie mniej niż, np. 2 m³,
- oczyszczalnia winna być wyposażona w system sterowania automatycznego, bez konieczności obsługi ręcznej,
- oczyszczalnia winna być wyposażona w zabezpieczenia przeciwporażeniowe,
- oczyszczalnia winna być wyposażona w system ostrzegania w przypadku awarii,
- oczyszczalnia powinna posiadać przepustowość i inne parametry nie mniejsze od projektowanych,
- całe urządzenie albo elementy składowe oczyszczalni muszą posiadać aktualne Aprobaty Techniczne i Certyfikaty,
- oczyszczalnia musi posiadać gwarancję na określoną ilość lat,
- w zakres prac należy wliczyć przeprowadzenie rozruchu technologicznego wraz z przeszkoleniem użytkowników oczyszczalni,
- do każdego kompletu oczyszczalni powinna być dołączona instrukcja obsługi w języku polskim niespecjalistycznym.

Przykładowy wzór SIWZ-u został zamieszczony na stronach internetowych Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

VI. **Realizacja projektu.**

O sukcesie danego projektu, szczególnie w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, w dużej mierze decydują stałe konsultacje z mieszkańcami, zarówno na szczeblu planowania, projektowania jak i realizacji poszczególnych etapów zadania. Bardzo istotny jest szczegółowy nadzór inwestorski w trakcie i po zakończeniu robót, aby wykonane urządzenia właściwie spełniały swoją funkcję.

VII. **Szkolenia.**

Szkolenia mieszkańców z właściwego użytkowania instalacji to bardzo istotny element, który powinien być zawarty w SIWZ. Użytkownik musi być świadomy jakie czynniki wpływają na pracę oczyszczalni, np.: nierównomierny dopływ ścieków, niska temperatura, zbyt duża ilość detergentów lub innych środków chemicznych, brak dopływu prądu. Oprócz czynników zagrażających dobremu funkcjonowaniu oczyszczalni powinna być podana informacja jak je eliminować. Ponadto do instrukcji

użytkowania urządzenia należy dołączyć listę materiałów, których nie wolno wprowadzać do przydomowej oczyszczalni ścieków wraz z informacją, co one powodują i jak z nimi postępować. Przykładowa lista materiałów, których nie wolno wprowadzać do przydomowej oczyszczalni ścieków znajduje się w załączniku Nr 14.

VIII. Monitoring.

Stały monitoring rezultatów projektu jest niezbędnym elementem, szczególnie przy prowadzeniu tego typu inwestycji na szeroką skalę. Bez względu na rodzaj zainstalowanych urządzeń musi być prowadzona systematyczna kontrola prac oczyszczalni, a także badania jakości odprowadzanych ścieków i ich wpływu na środowisko, szczególnie na obszarach, gdzie ich liczba jest bardzo duża lub jest to jedyny sposób rozwiązania gospodarki ściekowej na terenie gminy.

- 1. Monitoring oczyszczalni ścieków.** W związku z realizacją oczyszczalni ścieków na terenach cennych przyrodniczo – w pobliżu chronionych siedlisk przyrodniczych, w pobliżu ujęć wód, na terenach zagrożonych powodzią, na obszarach ekosystemów zależnych od wód, a także w gminach, gdzie występuje kumulacja oczyszczalni, zaleca się prowadzić monitoring wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleb, jak również kontrolę prawidłowości działania przydomowych oczyszczalni ścieków oraz częstotliwości wywozu osadów. We wszystkich rodzajach zastosowanych technologii oczyszczalni ścieków muszą być zamontowane studzienki rewizyjne lub miejsca poboru prób, w celu kontroli procesów oczyszczania ścieków przed ich odprowadzeniem do odbiornika. Kontroli podlegać musi także stan techniczny poszczególnych urządzeń oczyszczalni – stan studzienek rewizyjnych, odgazowujących, prawidłowość pracy pomp oraz miejsce wprowadzenia oczyszczonych ścieków do odbiornika. Konieczna jest także kontrola częstotliwości wywożenia osadów.
- 2. Monitoring środowiska przyrodniczego** powinien być prowadzony w odstępach dwu-trzyletnich i powinien obejmować monitoring siedlisk przyrodniczych w zakresie powierzchni, struktury oraz oceny ogólnej siedlisk przyrodniczych oraz w zakresie oceny populacji i siedlisk gatunków zwierząt. Do celów monitoringowych środowiska przyrodniczego na terenach cennych przyrodniczo – w pobliżu chronionych siedlisk przyrodniczych, gdzie planowana jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków można korzystać z wyników monitoringu przyrody prowadzonego w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska nadzorowanego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Wskaźnikiem długoterminowego negatywnego skumulowanego oddziaływania będą również zmiany krajobrazu pod kątem wkraczania roślinności synantropijnej (ruderalnej) w perspektywie wieloletniej.
- 3. Monitoring wód powierzchniowych i podziemnych** powinien być realizowany rokrocznie, obejmując badania lokalnych cieków oraz wód z okolicznych studni kopanych. W przypadku tego rodzaju monitoringu również można korzystać z wyników monitoringu przyrody prowadzonego w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska nadzorowanego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.
- 4. Monitoring gleb**, ze względu na to, iż zmiany w strukturach gleb zachodzą w długich okresach czasu, powinien być prowadzony w odstępach np. 5 letnich pod kątem kumulacji w glebach związków azotu i fosforu oraz zmian fizycznych gleb.
- 5. Monitoring oczyszczalni zlokalizowanych na terenie aglomeracji powyżej 2000 RLM** powinien obejmować swoim zakresem oznaczanie BTZ5, ChZTCr, zawiesiny ogólnej, Nog i Pog (zgodnie załącznikiem Nr 1 Rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego

(Dz.U. z 2006 Nr 137 poz. 984), dla takiego zakresu RLM jakie posiada aglomeracja, na obszarze której znajduje się dana miejscowość. Zaleca się, by monitoring był prowadzony raz w roku.

Monitoring przyrodniczy	Monitoring wód powierzchniowych i podziemnych	Monitoring gleb	Monitoring oczyszczalni na terenach aglomeracji powyżej 2000 RLM	Monitoring prawidłowości eksploatacji oczyszczalni oraz wywozu osadów
co 2-3 lata	co rok	co 5 lat	co rok	co rok
miejscowości wg załącznika Nr 9	miejscowości wg załącznika Nr 9 i 10	miejscowości wg załącznika Nr 9	miejscowości wg załącznika Nr 11	
Bałtów, Czarnocin, Ćmielów, Gnojno, Imielno, Kije, Kluczewsko, Michałów, Mniów, Moskorzew, Nowy Korczyn, Oksa, Opatowiec, Osiek, Ożarów, Pacanów, Pińczów, Radoszyce, Słupia Jędrzejowska, Słupia Konecka, Smyków, Solec - Zdrój, Stąporków, Strawczyn, Tarłów, Wiślica, Wodzisław, Zagnańsk, Zawichost, Żłota, Sobków, Dwikozy, Łoniów, Łubnice, Bejsce, Rytwiany, Bieliny, Łągów, Krasocin, Nowa Słupia, Daleszyce, Piekoszów, Sadowie, Radków, Szydłów, Baćkowice, Secemin, Sędziszów	Bałtów, Czarnocin, Gnojno, Imielno, Kije, Kluczewsko, Michałów, Moskorzew, Nowy Korczyn, Opatowiec, Osiek, Ożarów, Pacanów, Pińczów, Radoszyce, Samborzec, Słupia Konecka, Smyków, Solec - Zdrój, Strawczyn, Tarłów, Wiślica, Wodzisław, Zagnańsk, Zawichost, Żłota, Sobków, Dwikozy, Łoniów, Łubnice, Bejsce, Rytwiany, Bieliny, Łągów, Krasocin, Nowa Słupia, Daleszyce, Piekoszów, Sadowie, Radków, Szydłów, Baćkowice, Secemin, Sędziszów	Bałtów, Czarnocin, Ćmielów, Gnojno, Imielno, Michałów, Mniów, Moskorzew, Nowy Korczyn, Oksa, Opatowiec, Pacanów, Pińczów, Radoszyce, Słupia Jędrzejowska, Smyków, Solec - Zdrój, Stąporków, Strawczyn, Tarłów, Wiślica, Wodzisław, Zagnańsk, Żłota, Kije, Daleszyce, Łągów	Nowy Korczyn, Pacanów, Solec – Zdrój, Stopnica, Tuczępy, Wiślica, Sędziszów, Słupia Jędrzejowska, Sobków, Wodzisław, Bejsce, Daleszyce, Łągów, Miedziana Góra, Nowa Słupia, Strawczyn, Zagnańsk, Baćkowice, Opatów, Ożarów, Waśniów, Kije, Koprzywnica, Samborzec, Zawichost, Mirzec, Rytwiany, Staszów	Wszystkie gminy ujęte w „Programie...”

Instrumenty finansowe

Wielkość nakładów inwestycyjnych na realizację przydomowych oczyszczalni ścieków w latach 2013-2020 wynosi 351,6 mln zł, z czego na lata 2013-2016 koszt ten wyniesie ponad 219 mln zł.

„Program...” będzie finansowany przede wszystkim z budżetów jednostek samorządu terytorialnego, wkładu własnego mieszkańców oraz funduszy pomocowych. Na chwilę obecną dostępne są środki z takich funduszy jak:

1. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, w ramach którego funkcjonuje Działanie 3.3 - *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej*, z którego mogą być realizowane projekty dotyczące między innymi gospodarki wodno-ściekowej, w szczególności: zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków, w tym systemów kanalizacji sieciowej lub kanalizacji zagrodowej.

Z pomocy w ramach działania skorzystać mogą gminy oraz jednostki organizacyjne, dla których organizatorem jest JST wykonująca zadania określone powyżej.

Projekty w ramach działania „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej” mogą być realizowane na terenie miejscowości, należącej do gminy wiejskiej lub gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców.

Maksymalna wysokość pomocy, na projekty realizowane w granicach jednej gminy, uzależniona została od rodzaju projektu i w przypadku projektów z zakresu gospodarki wodno-ściekowej nie może ona przekroczyć kwoty 4 000 000 zł.

Maksymalny udział dofinansowania wynosi 75% kosztów kwalifikowanych inwestycji.

Ponadto należy pamiętać, że gmina może złożyć tylko jeden wniosek w danym działaniu w ogłoszonym konkursie.

2. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach, w ramach którego przyznawana będzie pomoc zgodnie z listą przedsięwzięć priorytetowych i kryteriami wyboru przedsięwzięć do dofinansowania, opierając się na ściśle określonych zasadach. I tak na „Liście przedsięwzięć priorytetowych do dofinansowania przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach w 2013 roku”, w priorytecie dziedzinowym - *Ochrona wód i gospodarka wodna*, znajduje się zapis dotyczący kompleksowej realizacji przez gminy systemów indywidualnych oczyszczalni ścieków na wydzielonych, ujętych w „Programie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego” obszarach, gdzie budowa komunalnych sieci kanalizacyjnych nie przyniosłaby korzyści dla środowiska lub powodowałaby nadmierne koszty. Zgodnie z „Zasadami udzielania i umarzania pożyczek oraz udzielania dotacji ze środków WFOŚiGW w Kielcach”, udzielana jest pomoc w formie oprocentowanych pożyczek częściowo umarzalnych. Oprocentowanie pożyczek udzielanych gminom i ich komunalnym jednoosobowym spółkom handlowym, waha się w przedziale od 3% do 4%.

Jeśli zadanie zostanie zrealizowane i w terminach zostanie osiągnięty planowany efekt rzeczowy i ekologiczny oraz pożyczkobiorca wywiąże się z obowiązku uiszczania opłat i kar stanowiących dochody Wojewódzkiego Funduszu oraz z innych zobowiązań w stosunku do Wojewódzkiego Funduszu, a także gmina spłaci raty kapitałowe i odsetki z tytułu oprocentowania, pożyczka może być częściowo umorzona, na wniosek pożyczkobiorcy w wysokości 20 % udzielonej pożyczki.

Na realizację „Programu...” WFOŚiGW w Kielcach stawia do dyspozycji minimum 100 tys. zł rocznie.

3. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w 2011 roku ogłosił nowy Program wsparcia pn.: „Dofinansowanie przydomowych oczyszczalni ścieków oraz podłączeń budynków do zbiorczego systemu kanalizacyjnego”, który będzie realizowany w latach 2011-2015. Przy czym Program finansowany z NFOŚiGW prowadzony będzie do dnia 31 grudnia 2013 roku, natomiast w latach następnych, będzie kontynuowany przez wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Beneficjentem Programu mogą być jednostki samorządu terytorialnego i ich związki lub podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego. Adresatami tego Programu są właściciele gospodarstw domowych (w tym również zarządzający wspólnotami i spółdzielniami mieszkaniowymi), gospodarstw agroturystycznych i budynków użyteczności publicznej. Odpowiedzialność za wybór odbiorców pomocy ponosi Beneficjent. Z Programu tego dofinansowane będzie głównie wykonanie minimum 50 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków o przepustowości do 50 m³/d, które muszą posiadać normę PN-EN 12556-3+A1:2009. Maksymalna wysokość wsparcia wynosi 90%, przy czym 45% stanowi dotacja, a 45% pożyczka, której oprocentowanie wynosi 3,5% rocznie i może być udzielona na okres nie dłuższy niż 15 lat. Udzielane pożyczki nie podlegają umorzeniu. Istnieje możliwość skorzystania tylko z jednej formy wsparcia, np. dotacji w wysokości maksymalnej 45%. Nabór wniosków będzie odbywał się w sposób ciągły, aż do wyczerpania środków na dany rok. Środki z NFOŚiGW będą przyznawane na pokrycie kosztów kwalifikowanych poniesionych od 1 stycznia 2011 roku, ale tylko wtedy, gdy zostanie zrealizowany zakup i montaż nowego urządzenia.

Od 2014 roku będzie wdrażany nowy okres programowania na lata 2014-2020. Na obecną chwilę nie są znane programy wsparcia, wielkość alokacji oraz linia demarkacyjna.

Zakłada się, że w dalszym ciągu będzie możliwość finansowania tego rodzaju przedsięwzięć z PROW-u, może pojawić się również perspektywa realizacji tych inwestycji z programów regionalnych.

Szacunkowe wielkości nakładów finansowych na realizację przydomowych oczyszczalni ścieków, zbilansowane na podstawie danych zebranych w wyniku ankietyzacji oraz przybliżony montaż finansowania tych przedsięwzięć, przedstawia poniższa tabela.

Tabela Nr 4. Środki finansowe na realizację „Programu...”

Nakłady na realizację „Programu...” w latach 2013-2016	Środki własne gmin	Środki prywatne	NFOŚiGW	WFOŚiGW w Kielcach	Fundusze unijne
w tys. zł					
219 141,4	53 541,6	22 203,8	4 500,0	400,0	138 496,0

Monitoring „Programu...”

Realizacja „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego” będzie monitorowana w okresach dwuletnich według wskaźników, które pozwolą na ocenę sposobu oraz efektów realizacji założonych działań. W toku realizacji poszczególnych zadań wymienionych w „Programie...” przewiduje się wprowadzenie wskaźników wymienionych w poniższej tabeli:

Tabela Nr 5. Przewidywane wskaźniki monitorujące realizację „Programu...”.

L.p.	Rodzaj wskaźnika	Wielkość wskaźnika	Jednostki miary
1.	Ilość wybudowanych oczyszczalni ścieków		szt.
2.	Ludność obsługiwana		Liczba i % ludności
3.	Ilość oczyszczonych ścieków		m ³ /d
4.	Redukcja zanieczyszczeń		%
5.	Ilość zlikwidowanych szamb		szt.
6.	Sposób utylizacji osadów ściekowych		opisowo
7.	Nakłady poniesione na realizację projektów, w tym: - środki własne, - środki prywatne, - środki pomocowe (jakie?)		w tys. zł

Z przeprowadzonego monitoringu będzie sporządzany ogólnodostępny raport realizacji „Programu...”, który oceni stopień wykonania przyjętych działań, stopień rozbieżności pomiędzy zaplanowanymi zadaniami a ich wykonaniem oraz przyczyny ich wystąpienia. Wnioski z tej oceny będą brane pod uwagę przy cyklicznej weryfikacji niniejszego „Programu...”.

Ocena oddziaływania „Programu...” na środowisko

Obowiązek przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko „Programu...” został nałożony w art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008r. Nr 199, poz. 1227 ze zm.). Opracowując projekt „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego”, Zarząd Województwa zobowiązany jest do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko tego dokumentu programowego. Zakres Prognozy uzgodniono z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Kielcach oraz Świętokrzyskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym.

W Prognozie przeanalizowano lokalizacje oczyszczalni ścieków, które mogą:

- znacząco wpływać na siedliska przyrodnicze i gatunki chronione,
- negatywnie oddziaływać na ujęcia wód do celów pitnych,
- negatywnie oddziaływać na ekosystemy zależne od wód,
- negatywnie oddziaływać na stan wód powierzchniowych ze względu na położenie na obszarach zagrożonych powodzią.

Analizę znaczących oddziaływań na środowisko wykonano w oparciu o następujące mapy:

- lokalizacji projektowanych przydomowych oczyszczalni ścieków w ramach „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego” na tle głównych uwarunkowań naturalnych województwa,
- lokalizacji projektowanych przydomowych oczyszczalni ścieków w ramach „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego” na tle głównych form ochrony przyrody w województwie,
- lokalizacji projektowanych przydomowych oczyszczalni ścieków w ramach „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego” na tle głównych uwarunkowań hydrogeologicznych, hydrograficznych i obiektów gospodarki wodnej.

Analizie oddziaływania poddano gminy i miejscowości, gdzie:

- oszacowano największą sumaryczną przepustowość projektowanych przydomowych oczyszczalni ścieków (powyżej 1000m³/d dla jednej gminy),
- zlokalizowano oczyszczalnie na obszarach Natura 2000 lub na obszarach chronionych,
- zlokalizowano oczyszczalnie na terenie chronionych siedlisk przyrodniczych,
- zlokalizowano oczyszczalnie w pobliżu obszarów narażonych na powódź,
- zlokalizowano planowane oczyszczalnie w pobliżu ekosystemów zależnych od wód,
- zlokalizowano oczyszczalnie, z których spływ oczyszczonych ścieków może mieć wpływ na starorzecza.

Oddziaływanie na wartości przyrodnicze form ochrony przyrody w rozumieniu art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody w kontekście występujących na ich terenie zakazów i działań w zakresie czynnej ochrony ekosystemów.

Po dokonaniu analizy oddziaływania skutków budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na wartości przyrodnicze dla: parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo – krajobrazowych, a także na chronione gatunki roślin, zwierząt i grzybów, uwzględniając również zakazy odnoszące się do tych form ochrony przyrody, Prognoza wykazała, że:

- w przypadku Parków krajobrazowych wchodzących w skład Zespołu Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych: Suchedniowsko-Oblęgorski PK, Cisowsko-Orłowski PK, Jeleniowski PK, Sieradowicki PK, Chęcińsko-Kielecki PK, Nadnidziański

PK, Szaniecki PK, Kozubowski PK – wpływ przydomowych oczyszczalni ścieków na obszary i obiekty chronione będzie następujący:

1. oczyszczalnie w znacznej większości zlokalizowane będą poza parkami krajobrazowymi. Budowę przydomowych oczyszczalni ścieków zaplanowano na terenie następujących parków krajobrazowych:

- Suchedniowsko-Oblęgarskiego PK – w gminie Zagnańsk,
- Cisowsko-Orłowińskiego PK – w gminach: Daleszyce, Łągów, Raków,
- Chęcińsko-Kieleckiego PK – w gminie Piekoszów,
- Nadnidziańskiego PK – w gminach: Nowy Korczyn, Wiślica, Pińczów,
- Szanieckiego PK - w gminach: Solec Zdrój, Chmielnik, Kije,
- Kozubowskiego PK – w gminach: Michałów, Pińczów, Złota,
- Jeleniowskiego Parku Krajobrazowego – w gminie Waśniów.

2. Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których są realizowane inwestycje. Przydomowe oczyszczalnie ścieków są lokalizowane wyłącznie na obszarach przekształconych antropogenicznie, tj. poza terenami cennymi przyrodniczo.

3. Ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych, przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń, rzeźba terenu nie ulegnie zmianie, nie przewiduje się likwidacji naturalnych fragmentów ekosystemów wodnych, tj. rozlewisk i starorzeczy ze względu na lokalizację oczyszczalni w pobliżu zabudowań.

4. Lokalizacja i budowa oczyszczalni, ze względu na niewielki rozmiar inwestycji, nie będzie powodowała likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych.

5. Na obecnym etapie rozpoznania nie przewiduje się niszczenia siedlisk chronionych roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową w obszarach parków krajobrazowych.

6. Efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza).

W przypadku Przedborskiego Parku Krajobrazowego (wchodzącego w skład Zespołu Nadpilicznych Parków Krajobrazowych) - planowane oczyszczalnie zlokalizowano poza obszarem tego Parku.

- w przypadku obszarów chronionego krajobrazu – wpływ przydomowych oczyszczalni ścieków na obszary i obiekty chronione będzie następujący:

1. Konecko-Łopuszniański OChK (gminy: Łopuszno, Mniów, Piekoszów, Końskie, Radoszyce, Smyków, Stąporków, Krasocin)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,

- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, a także likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno – błotnych, ze względu na małą skalę inwestycji,

- celem i przedmiotem ochrony obszaru jest ochrona wód podziemnych i powierzchniowych. Efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza. Ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych, a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

2. OChK Doliny Kamiennej (gminy: Bałtów, Bodzechów, Waśniów, Mirzec)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,
- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, a także likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno – błotnych ze względu na małą skalę inwestycji. Najważniejszą ekologiczną funkcją obszaru jest ochrona wód podziemnych i powierzchniowych oraz odtworzenie i zachowanie przez dolinę rzeki Kamiennej funkcji korytarza ekologicznego,
- efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza. Ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych, a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

3. Podkielecki OChK (gminy: Daleszyce, Górnio, Miedziana Góra)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,
- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, a także likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno – błotnych ze względu na małą skalę inwestycji,
- najważniejszą funkcją tego obszaru jest ochrona wód podziemnych w zbiorniku Kielce oraz w zbiorniku Gałęzicko-Bolechowicko-Borkowskim, z których m.in. czerpie wodę pitną miasto i aglomeracja Kielc. Efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza,
- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

4. Włoszczowsko-Jędrzejowski OChK (gminy: Nagłowice, Małogoszcz, Oksa, Kije, Włoszczowa)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje. Oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, a także likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno – błotnych ze względu na małą skalę inwestycji,
- najważniejszą funkcją obszaru jest ochrona wód zlewni rzek Pilicy i Nidy, jak też głównego zbiornika wód podziemnych "Niecka Miechowska". Efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza,
- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

5. Chmielnicko-Szydłowiecki OChK (gminy: Gnojno, Stopnica, Tuczępy, Chmielnik, Łągów, Pierzchnica, Raków, Kije, Szydłów)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,

- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, a także likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno – błotnych ze względu na małą skalę inwestycji,

- pierwszoplanową funkcją obszaru jest ochrona wód powierzchniowych, głównie rzeki Czarnej Staszowskiej wraz ze zbiornikiem wodnym Chańca. Efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza,

- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

6. Solecko-Pacanowski OChK (gminy: Nowy Korczyn, Pacanów, Solec - Zdrój, Stopnica, Oleśnica)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,

- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, zbiorowisk torfowiskowych i łąkowych, zbiorowisk bagiennego boru trzcinkowego, subkontynentalnego boru świeżego i boru mieszanego, a także likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy, dolin rzecznych i obszarów wodno – błotnych ze względu na małą skalę inwestycji,

- efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza,

- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

7. Miechowsko-Działoszycki OChK (gminy: Sędziszów, Słupia, Słupia Jędrzejowska, Wodzisław, Działoszyce, Michałów)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,

- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, zbiorowisk grądowych i świetlistej dąbrowy, a także likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy, dolin rzecznych i obszarów wodno – błotnych ze względu na małą skalę inwestycji,

- efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza,

- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

8. Koszycko-Opatowiecki OChK (gmina: Opatowiec)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,

- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, wilgotnych zbiorowisk łąkowych, a także likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i dolin rzecznych pełniących rolę korytarzy i ciągów ekologicznych ze względu na małą skalę inwestycji,

- efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza,

- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

9. Jeleniowsko-Staszowski OChK (gminy: Baćkowice, Iwaniska, Klimontów, Bogoria, Staszów)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,

- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, cennych zbiorowisk łąkowych, roślinności kserotermicznej, a także likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i dolin rzecznych ze względu na małą skalę inwestycji,

- efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza,

- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

10. Jeleniowski OChK (gminy: Łągów, Nowa Słupia, Sadowie, Waśniów)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,

- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, cennych zbiorowisk roślinnych, a także likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i dolin rzecznych ze względu na małą skalę inwestycji,

- efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza,

- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

11. Sieradowicki OChK (gmina Bodzentyn)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,

- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, cennych zbiorowisk łąkowych, roślinności kserotermicznej, a także likwidowania naturalnych fragmentów obszarów wodnych, zbiorników wodnych, starorzeczy i dolin rzecznych ze względu na małą skalę inwestycji,

- efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza,

- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

12. Cisowsko-Orłowski OChK (gminy: Bieliny, Daleszyce, Górnio, Łągów, Pierzchnica, Raków)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których są realizowane inwestycje,

- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, cennych zbiorowisk łąkowych i torfowisk, a także likwidowania naturalnych fragmentów obszarów wodnych, zbiorników wodnych, starorzeczy i dolin rzecznych ze względu na małą skalę inwestycji,
- efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza,
- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

13. Suchedniowsko-Oblęgarski OChK (gminy: Mniów, Strawczyn)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,
- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, cennych zbiorowisk łąkowych i torfowisk, a także likwidowania naturalnych fragmentów obszarów wodnych, zbiorników wodnych, starorzeczy i dolin rzecznych ze względu na małą skalę inwestycji,
- efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza,
- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

14. Chęcińsko-Kielecki OChK (gmina Piekoszków)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,
- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, cennych zbiorowisk łąk i torfowisk, a także likwidowania naturalnych fragmentów obszarów wodnych i wodno-błotnych, zbiorników wodnych, starorzeczy i dolin rzecznych ze względu na małą skalę inwestycji,
- efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza,
- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

15. Nadnidziański OChK (gminy: Nowy Korczyn, Wiślica, Imielno, Pińczów)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,
- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, naturalnych stanowisk roślinności kserotermicznej i halofitowej, a także likwidowania naturalnych fragmentów obszarów wodnych i wodno-błotnych, zbiorników wodnych, starorzeczy i dolin rzecznych ze względu na małą skalę inwestycji,
- efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza,
- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

16. Szaniecki OChK (gmina Pińczów)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,
- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, naturalnych stanowisk roślinności kserotermicznej i halofitowej, a także likwidowania naturalnych fragmentów obszarów wodnych i wodno-błotnych, zbiorników wodnych, starorzeczy i dolin rzecznych ze względu na małą skalę inwestycji,
- efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza,
- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

17. Kozubowski OChK (gminy: Czarnocin, Działoszyce)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,
- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, naturalnych stanowisk roślinności kserotermicznej, a także likwidowania naturalnych fragmentów obszarów wodnych i wodno-błotnych, zbiorników wodnych, starorzeczy i dolin rzecznych ze względu na małą skalę inwestycji,
- efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza,
- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

18. Przedborski OChK (gminy: Łopuszno, Fałków, Kluczewsko, Krasocin)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,
- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji śródpolnych i śródleśnych torfowisk, terenów podmokłych, oczek wodnych, polan, wrzosowisk, muraw, a także likwidowania obszarów wodnych, zbiorników wodnych, starorzeczy i dolin rzecznych ze względu na małą skalę inwestycji,
- efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza,
- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

19. OChK Lasy Przysusko-Szydłowieckie (gmina Gowarczów)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,
- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji śródleśnych cieków, mokradeł, polan, torfowisk, wrzosowisk oraz muraw napiaskowych, a także likwidowania obszarów wodnych, zbiorników wodnych, starorzeczy i dolin rzecznych ze względu na małą skalę inwestycji,

- efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska, w tym m.in. wód podziemnych i powierzchniowych, a także gleb oraz powietrza,
- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych a przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń.

20. Świętokrzyski OChK (gmina Nowa Słupia)

- zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie wykracza poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje,
- efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza),
- ze względu na niską przepustowość oczyszczalni, ich budowa nie wpłynie na zmianę stosunków wodnych, przekształcenia powierzchni ziemi ograniczą się do niewielkich prac ziemnych niezbędnych do wbudowania w grunt urządzeń,
- oczyszczalnie będą zlokalizowane w pobliżu zabudowań – nie przewiduje się likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, a także likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno – błotnych ze względu na małą skalę inwestycji.

21. Kielecki OChK - planowane oczyszczalnie zlokalizowane poza Kieleckim OChK.

- *w przypadku pozostałych form ochrony przyrody, tzn.* pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych – planowane inwestycje zlokalizowane poza tymi obszarami.

Przy analizie wzięto pod uwagę ww. zakazy oraz uwzględniono cele ochrony obowiązujące na terenie parków krajobrazowych, również wzięto pod uwagę zakazy i działania w zakresie czynnej ochrony ekosystemów obowiązujących w obszarach chronionego krajobrazu. Stwierdza się, że planowane przedsięwzięcia związane z budową przydomowych oczyszczalni ścieków nie będą kolidować z zakazami dla ww. form ochrony przyrody.

Planowane inwestycje będą zlokalizowane poza obszarami występowania pomników przyrody, poza stanowiskami dokumentacyjnymi, użytkami ekologicznymi i zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi.

W przypadku stwierdzenia obecności na terenie planowanej inwestycji chronionych gatunków roślin i zwierząt konieczne jest ich przeniesienie, po uprzednim uzyskaniu przez Inwestora odpowiedniego zezwolenia, w myśl art. 51 i 52 ustawy o ochronie przyrody.

Na terenie Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego zaplanowano budowę oczyszczalni w gm. Piekoszów. Zgodnie z zapisami Planu ochrony dla Chęcińsko-Kieleckiego PK, potencjalne zagrożenie dla obszaru parku może stanowić zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych spowodowane dopływem ścieków bytowo-gospodarczych, a także spływy powierzchniowe z obszarów użytkowanych rolniczo i obszarów zabudowanych. Z tego względu w gm. Piekoszów zaleca się montaż oczyszczalni bez drenażu rozsączającego. Dla pozostałych parków krajobrazowych nie opracowano planów ochrony.

Oddziaływanie na obszary Natura 2000 (cele, przedmioty ochrony i integralność), GZWP oraz starorzecza.

Analizę oddziaływania na obszary Natura 2000 przeprowadzono dla oczyszczalni planowanych do budowy w latach 2013-2016. Oczyszczalnie ścieków będą lokalizowane na terenach już antropogenicznie przekształconych, w pobliżu istniejącej zabudowy i zakłada się,

że poza siedliskami chronionymi (brak dokładnej lokalizacji przydomowych oczyszczalni). Na obecnym etapie rozpoznania nie przewiduje się niszczenia siedlisk chronionych, roślin, zwierząt i grzybów będących przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000 (zakazuje się niszczenia przedmiotów ochrony). Przewiduje się, że wszystkie inwestycje będą zlokalizowane w obrębie zabudowań mieszkańców gmin.

W przypadku stwierdzenia obecności chronionych gatunków roślin i zwierząt konieczne jest ich przeniesienie, po uprzednim uzyskaniu przez Inwestora odpowiedniego zezwolenia, w myśl art. 51 i 52 ustawy o ochronie przyrody.

Zestawienie lokalizacji planowanych przydomowych oczyszczalni ścieków, które mogą mieć negatywny wpływ na siedliska przyrodnicze, siedliska gatunków, obszary Natura 2000, GZWP i starorzecza:

Dolina Nidy PLB260001 - na terenie obszaru Natura 2000 Dolina Nidy planuje się budowę 241 oczyszczalni ścieków w gminach: Nowy Korczyn, Wiślica, Imielno, Złota, Pińczów i Michałów. Występujący przepływ wód w obrębie GZWP 409 na poziomie ok. 100 m/rok w kierunku południowo-wschodnim może powodować spływ oczyszczonych ścieków do starorzecza Nidy z oczyszczalni zlokalizowanych na jej prawym brzegu. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku południowo-wschodnim. W miejscowościach Sępiczów, Sielec i Żurawniki występują siedliska chronionych gatunków ptaków.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Zasięg oddziaływania przedsięwzięcia nie będzie powodować uciążliwości dla terenów sąsiednich. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, ze względu na mały zasięg inwestycji, nie wpłynie negatywnie na stan siedlisk chronionych gatunków ptaków – nie przewiduje się likwidacji miejsc żerowania i gniazdowania ptaków. Ze względu na krótki czas budowy oczyszczalni, hałas maszyn nie spowoduje trwałego płoszenia ptaków, skutkującego wycofaniem się ptaków z siedlisk. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych), w związku z tym nie dojdzie do zmian przyrodniczych w siedliskach ptaków.

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.

Dolina Krasnej PLH 260001- Na terenie obszaru Natura 2000 Dolina Krasnej planuje się budowę niewielkiej ilości oczyszczalni ścieków w gminie Stąporków (8 instalacji). W miejscowości Włochów występuje siedlisko 6410 zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, wg planów zadań ochronnych (PZO) w obszarze wykształcone fragmentarycznie, stan siedliska niezadowolający.

Planowane oczyszczalnie zlokalizowane poza GZWP. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku zachodnim.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych

z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Wg PZO na stan siedliska 6410 obecnie ujemnie wpływa eutrofizacja wód, a w perspektywie może wpływać długotrwały zbyt wysoki lub bardzo niski poziom wód gruntowych - nie przewiduje się, że instalacja 8 szt. oczyszczalni zmieni bilans wodny – nie zmieni się odpływ wód w wyniku eksploatacji oczyszczalni.

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.
4. Odnośnie terenów siedliska 6410 PZO, dla obszaru przewiduje się w odniesieniu do niniejszego „Programu...”, niedopuszczenie do eutrofizacji i zarastania, niedopuszczenie do drastycznego obniżenia wód gruntowych lub ciągłego zalewania oraz podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.
5. Prowadzenie monitoringu przyrodniczego dla terenów, gdzie oczyszczalnie zlokalizowane będą w pobliżu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków.

Ostoja Nidziańska PLH260003 - W obrębie obszaru Natura 2000 Ostoja Nidziańska występuje wiele obszarów podmokłych, sprzyjających migracji zanieczyszczeń. W gm. Imielno w pobliżu m. Borszowice, w gm. Pińczów w m. Zagość Stara, Szarbków oraz w gm. Żłota m. Wojsławice, w gm. Michałów m. Tur Piaski występuje siedlisko 6510 Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, stan tych siedlisk w projekcie PZO oceniono w przewadze jako niezadowolający dla 21 siedlisk na 30 występujących w obszarze. Planuje się budowę niewielkiej ilości oczyszczalni ścieków w stosunku do powierzchni, jaką zajmuje obszar. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane w gminie Żłota położone są w obrębie GZWP nr 409, charakteryzującym się dużym przepływem wód na poziomie 100 m/rok w kierunku wschodnim. Cały obszar nie posiada naturalnej izolacji pierwszego użytkowego poziomu wodonośnego. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku wschodnim poza obszar Natura 2000.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Ze względu na znaczną odległość siedlisk chronionych od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na te siedliska. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max. 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych). Oczyszczalnie ścieków będą lokalizowane na terenach już antropogenicznie przekształconych, w pobliżu istniejącej zabudowy i zakłada się, że poza siedliskami chronionymi. Na stan siedliska 6510 obecnie ujemnie wpływa eutrofizacja wód a w perspektywie zmiana stosunków wodnych, jednakże nie przewiduje się, że w miejscowościach, gdzie w pobliżu siedlisk planuje się budowę oczyszczalni, zmieni się bilans wodny – nie zmieni się odpływ wód w wyniku eksploatacji oczyszczalni.

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni na terenach podmokłych.
4. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.
5. Odnośnie terenów siedliska 6510 PZO, dla obszaru przewiduje się w odniesieniu do niniejszego „Programu...”, niedopuszczenie do eutrofizacji i zarastania, niedopuszczenie do drastycznego obniżenia wód gruntowych lub ciągłego zalewania oraz podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.
6. Prowadzenie monitoringu przyrodniczego dla terenów, gdzie oczyszczalnie zlokalizowane będą w pobliżu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków.

Ostoja Przedborska PLH 260004 - Na terenie obszaru Natura 2000 Ostoja Przedborska planuje się budowę niewielkiej ilości oczyszczalni ścieków (38 szt.) w gminach: Łopuszno, Kluczewsko, Słupia Konecka. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane są poza GZWP.

Efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Ze względu na znaczną odległość zabudowy mieszkaniowej od siedlisk chronionych oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na te siedliska. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych).

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.

Lasy Suchedniowskie PLH 260010 - Na terenie obszaru Natura 2000 Lasy Suchedniowskie planuje się budowę 129 przydomowych oczyszczalni ścieków. W gm. Zagnańsk w pobliżu m. Szałas i m. Długojów występuje siedlisko 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, stan tych siedlisk w projekcie PZO oceniono w przewodzie jako niezadowolający dla 101 siedlisk na 184 występujące w obszarze. Ponadto w pobliżu m. Długojów występuje siedlisko 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, w przypadku którego stan w projekcie PZO został oceniony w przewodzie jako niezadowolający dla 21 siedlisk na 30 występujące w obszarze. W pobliżu m. Szałas i m. Długojów (gm. Zagnańsk) stwierdzono występowanie przeplatki aurinii. Na terenie obszaru Natura 2000 Lasy Suchedniowskie występują lokalne ciekły powierzchniowe i tereny podmokłe. Obszar jest silnie zalesiony. Obszar położony w obrębie GZWP 414, charakteryzujący się dużym przepływem wód na poziomie 300 m³/rok w kierunku południowo-wschodnim i południowo-zachodnim – w stronę dolin Bobrzy i Łososiny. Cały obszar nie posiada naturalnej izolacji pierwszego użytkowego poziomu wodonośnego. W większości przypadków pierwsza warstwa wodonośna znajduje się na głębokości do 20 m ppt.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Ze względu na znaczną odległość od siedlisk chronionych od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na te siedliska. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych). Oczyszczalnie ścieków będą lokalizowane na terenach już antropogenicznie przekształconych, w pobliżu istniejącej zabudowy i zakłada się, że poza siedliskami chronionymi. Na stan siedlisk 91E0 i 6510 obecnie ujemnie wpływa eutrofizacja wód a w perspektywie zmiana stosunków wodnych, jednakże nie przewiduje się, że w miejscowościach, gdzie w pobliżu siedlisk planuje się budowę oczyszczalni, zmieni się bilans wodny – nie zmieni się odpływ wód w wyniku eksploatacji oczyszczalni.

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni na terenach podmokłych.
4. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.
5. Odnośnie terenów siedliska 91E0 PZO dla obszaru przewiduje, w odniesieniu do niniejszego „Programu...”, niedopuszczenie do eutrofizacji.
6. Prowadzenie monitoringu przyrodniczego dla terenów, gdzie oczyszczalnie zlokalizowane będą w pobliżu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków.

Dolina Czarnej PLH 260015 - Na terenie obszaru Natura 2000 Dolina Czarnej planuje się budowę niewielkiej ilości oczyszczalni ścieków w gminach: Radoszyce i Smyków. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane są poza GZWP. Cały obszar nie posiada naturalnej izolacji pierwszego użytkowego poziomu wodonośnego. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku koryta rzeki Czarnej. W miejscowości Jacentów zlokalizowane są siedliska 91D0 Bory i lasy bagienne i 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Zasięg oddziaływania przedsięwzięcia nie będzie powodować uciążliwości dla terenów sąsiednich. Oczyszczalnie w miejscowości Jacentów zlokalizowane będą w pobliżu siedlisk przyrodniczych 91D0 Bory i lasy bagienne i 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska, które są wrażliwe na zmiany stosunków wodnych, jednakże bilans wodny terenu Jacentowa nie zostanie zmieniony w wyniku budowy 5 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków. Zabudowa zagrodowa występuje tutaj poza siedliskami. Dla tych lokalizacji zaleca się prowadzenie przez gminę monitoringu środowiska przyrodniczego. W pozostałych miejscowościach, ze względu na znaczną odległość siedlisk od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na te siedliska. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się

przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych).

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.
4. Prowadzenie monitoringu przyrodniczego dla terenów, gdzie oczyszczalnie zlokalizowane będą w pobliżu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków (w m. Jacentów).

Dolina Górnej Pilicy PLH260018 - Na terenie obszaru Natura 2000 Dolina Górnej Pilicy planuje się budowę ok. 84 oczyszczalni ścieków w gm. Słupia Jędrzejowska i Moskorzew. W miejscowości Obiechów występują siedliska chronione 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie oraz 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe i jesionowe. PZO w trakcie opracowania. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane są w obrębie GZWP nr 409, charakteryzującym się dużym przepływem wód na poziomie 300 m/rok w kierunku południowym. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku północnym.

Efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Występujące w miejscowości Obiechów siedliska chronione są zależne od wód, jednakże bilans wodny dla tego obszaru nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych).

Ze względu na znaczną odległość siedlisk od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni w pozostałych miejscowościach nie będzie miała wpływu na te siedliska.

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.
4. Prowadzenie monitoringu przyrodniczego dla terenów, gdzie oczyszczalnie zlokalizowane będą w pobliżu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków.

Dolina Kamiennej PLH 260019 - Na terenie obszaru Natura 2000 Dolina Kamiennej planuje się budowę 192 przydomowych oczyszczalni ścieków w gminach: Tarłów, Bałtów i Ćmielów. W gm. Bałtów w m. Wólka Pętowska i Pętowska Kolonia występuje siedlisko 6510 niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie a w m. Lemierze siedliska 3150 starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion, 6410 zmiennowilgotne łąki trzęślicowe i 6510 niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie. W gm. Ćmielów w m. Stoki Stare i w m. Ruda Kościelna występuje siedlisko 3150 starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion, w m. Ruda Kościelna i Stoki Duże siedlisko 6510 niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie i w m. Stoki Stare siedlisko 6120

ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe i 6210 murawy kserotermiczne i ciepłolubne murawy. Dla obszaru Natura 2000 Dolina Kamiennej nie ma opracowanego projektu zadań ochronnych. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane są w obrębie GZWP nr 405, charakteryzującym się dużym przepływem wód na poziomie 300 m/rok w kierunku wschodnim. Cały obszar nie posiada naturalnej izolacji pierwszego użytkowego poziomu wodonośnego. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku północnym, w kierunku Doliny Kamiennej.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Ze względu na znaczną odległość siedlisk chronionych od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na te siedliska. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych). Oczyszczalnie ścieków będą lokalizowane na terenach już antropogenicznie przekształconych, w pobliżu istniejącej zabudowy i zakłada się, że poza siedliskami chronionymi. Siedliska 6410 i 6510 są wrażliwe na zmiany stosunków wodnych, szczególnie na osuszenie i zwiększenie ruchu wody w glebie. Zagrożenie może stanowić eutrofizacja siedlisk i jego otoczenia. Ponadto siedlisko 6510 cechuje duża wrażliwość na zmiany żyzności, wilgotności i pH gleby. Nie przewiduje się, że w miejscowościach, gdzie w pobliżu siedlisk planuje się budowę oczyszczalni, zmieni się bilans wodny – nie zmieni się odpływ wód w wyniku eksploatacji oczyszczalni.

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni na terenach podmokłych.
4. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.
5. Odnośnie terenów siedliska 3150, 6510 i 6410, w odniesieniu do niniejszego „Programu...”, przewiduje się niedopuszczenie do eutrofizacji. Siedlisko 6120 jest wrażliwe na zmiany wilgotności gleby.
6. Prowadzenie monitoringu przyrodniczego dla terenów, gdzie oczyszczalnie zlokalizowane będą w pobliżu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków.

Dolina Mierzawy PLH260020 - Na terenie obszaru Natura 2000 Dolina Mierzawy planuje się budowę oczyszczalni ścieków w gminach Wodzisław i Michałów. W gm. Wodzisław, w m. Nawarzyce, zlokalizowano siedlisko 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, w m. Judasze i Przyłęk siedlisko 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie a w m. Przyłęczek siedlisko 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe i jesionowe – projekt PZO w trakcie opracowania. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane są w obrębie GZWP nr 409, charakteryzującym się dużym przepływem wód na poziomie 300 m/rok w kierunku południowo-wschodnim. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku południowo-wschodnim wzdłuż Mierzawy.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało

negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Siedliska chronione zlokalizowane w miejscowościach, gdzie planuje się oczyszczalnie są zależne od wód, jednakże bilans wodny dla tego obszaru nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max $5\text{m}^3/\text{d}$ dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych) i siedliska nie ulegną degradacji.

Ze względu na znaczną odległość siedlisk od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych lokalizacja oczyszczalni w pozostałych miejscowościach nie będzie miała wpływu na siedliska chronione w obszarze.

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.
4. Prowadzenie monitoringu przyrodniczego dla terenów, gdzie oczyszczalnie zlokalizowane będą w pobliżu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków.

Ostoją Kozubowska PLH260029 - Na terenie obszaru Natura 2000 Ostoją Kozubowska planuje się budowę oczyszczalni ścieków w gm. Czarnocin, Michałów i Złota. W gminie Czarnocin występują niewielkie siedliska chronione w pobliżu planowanych oczyszczalni 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny oraz 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (stan zachowania zadowalający w całym obszarze). Planowane oczyszczalnie zlokalizowane są w obrębie GZWP nr 409, charakteryzującym się przepływem wód na poziomie 100 m/rok w kierunku wschodnim. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku wschodnim i południowo-wschodnim.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. W PZO jako cele działań dla siedlisk chronionych wskazano w odniesieniu do omawianego Programu: niedopuszczenie do eutrofizacji, zarastania oraz niedopuszczenie do drastycznego obniżenia wód gruntowych lub ciągłego zalewania. Jednakże bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max. $5\text{m}^3/\text{d}$ dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych). Ze względu na znaczną odległość siedlisk od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni w pozostałych miejscowościach nie będzie miała wpływu na te siedliska.

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.
4. Prowadzenie monitoringu przyrodniczego dla terenów, gdzie oczyszczalnie zlokalizowane będą w pobliżu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków.

Ostoja Stawiany PLH260033 - Na terenie obszaru Natura 2000 Ostoja Stawiany planuje się budowę 13 oczyszczalni ścieków. W gm. Kije w m. Stawiany występuje siedlisko 3150 starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion. W projekcie PZO nie przedstawiono szczegółowych informacji o stanie zachowania tego siedliska. W gm. Pińczów w pobliżu m. Borków występuje siedlisko 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe oraz 6510 niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie. Zgodnie z PZO ogólny stan zachowania siedliska 6410 w sieci Natura 2000 jest zły. W przypadku siedliska 6510 ogólny stan zachowania siedliska w sieci Natura 2000 jest niezadowolający. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane są w obrębie GZWP 409, charakteryzującym się niskim przepływem wód na poziomie 10-30 m/rok w kierunku południowo-wschodnim. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku południowym. Ze względu na niewielką liczbę oczyszczalni, bilans wód nie zostanie zakłócony.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Ze względu na znaczną odległość siedlisk chronionych od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na te siedliska. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych). Oczyszczalnie ścieków będą lokalizowane na terenach już antropogenicznie przekształconych, w pobliżu istniejącej zabudowy i zakłada się, że poza siedliskami chronionymi. Siedliska 6410 i 6510 są wrażliwe na zmiany stosunków wodnych. Zagrożenie może stanowić eutrofizacja siedlisk i jego otoczenia. Nie przewiduje się, że w miejscowościach, gdzie w pobliżu siedlisk planuje się budowę oczyszczalni, zmieni się bilans wodny – nie zmieni się odpływ wód w wyniku eksploatacji oczyszczalni.

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni na terenach podmokłych.
4. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.
5. Odnośnie terenów siedliska 91E0 PZO dla obszaru przewiduje, w odniesieniu do niniejszego „Programu...”, niedopuszczenie do zmiany stosunków wodnych. Zagrożenie może stanowić eutrofizacja siedlisk i jego otoczenia.
6. Prowadzenie monitoringu przyrodniczego dla terenów, gdzie oczyszczalnie zlokalizowane będą w pobliżu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków.

Ostoja Szaniecko-Solecka PLH260034 - Na terenie obszaru Natura 2000 Ostoja Szaniecko-Solecka planuje się budowę oczyszczalni ścieków w gminach: Nowy Korczyn, Solec-Zdrój, Gnojno i Pacanów. W m. Kików gm. Solec-Zdrój występuje siedlisko 9170 łąk środkowoeuropejski i subkontynentalny oraz siedlisko 6410 zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, a także siedlisko 6510 łąki użytkowane ekstensywnie. W m. Bugaj w gm. Gnojno występuje również siedlisko 6510. PZO dla obszaru w trakcie opracowania. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane są poza obszarami GZWP. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku południowo-wschodnim, poza obszar Natura 2000. Ze względu na niewielką liczbę oczyszczalni, bilans wód nie zostanie zakłócony.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Ze względu na znaczną odległość siedlisk chronionych od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na te siedliska. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych). Oczyszczalnie ścieków będą lokalizowane na terenach już antropogenicznie przekształconych, w pobliżu istniejącej zabudowy i zakłada się, że poza siedliskami chronionymi. Na stan siedlisk 6510, 6410 i 9170 obecnie ujemnie wpływa eutrofizacja wód a w perspektywie zmiana stosunków wodnych, jednakże nie przewiduje się, że w miejscowościach, gdzie w pobliżu siedlisk planuje się budowę oczyszczalni, zmieni się bilans wodny – nie zmieni się odpływ wód w wyniku eksploatacji oczyszczalni.

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni na terenach podmokłych.
4. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.
5. Odnośnie terenów siedliska 6410, 6510 i 9170, w odniesieniu do niniejszego „Programu...”, zaleca się niedopuszczenie do eutrofizacji i zarastania, niedopuszczenie do drastycznego obniżenia wód gruntowych lub ciągłego zalewania oraz podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.
6. Prowadzenie monitoringu przyrodniczego dla terenów, gdzie oczyszczalnie zlokalizowane będą w pobliżu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków

Ostoja Żyżnów PLH 260036 - Na terenie obszaru Natura 2000 Ostoja Żyżnów planuje się budowę 88 oczyszczalni ścieków. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane są poza obszarami GZWP. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku południowo-wschodnim. Ze względu na niewielką liczbę oczyszczalni, bilans wód nie zostanie zakłócony.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Ze względu na znaczną odległość siedlisk od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na te siedliska. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych).

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.

3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.

Przełom Wisły w Małopolsce PLH 060045 - Na terenie obszaru Natura 2000 Przełom Wisły w Małopolsce planuje się budowę oczyszczalni ścieków w gminach Ożarów, Tarłów i Zawichost. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane są w obrębie GZWP 425, 405 lub poza GZWP. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku wschodnim w kierunku doliny Wisły. Prawie cały obszar Przełomu Wisły w Małopolsce nie posiada naturalnej izolacji pierwszego użytkowego poziomu wodonośnego.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Ze względu na znaczną odległość siedlisk od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na te siedliska. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych).

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.

Tarnobrzaska Dolina Wisły PLH 180049 - Na terenie obszaru Natura 2000 Tarnobrzaska Dolina Wisły planuje się budowę oczyszczalni ścieków w gminach: Osiek, Samborzec i Sandomierz. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane są poza GZWP. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku wschodnim w kierunku Doliny Wisły. Ze względu na niewielką liczbę oczyszczalni bilans wód nie zostanie zakłócony.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Ze względu na znaczną odległość siedlisk od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na te siedliska. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych).

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.

Dolina Białej Nidy PLH260013 - W pobliżu obszaru Natura 2000 Dolina Białej Nidy planuje się budowę oczyszczalni ścieków w gm. Oksa i w gm. Moskorzew. W gm. Oksa występuje siedlisko 6510 łąki używane ekstensywnie w pobliżu m. Dzierążnia, Zalesie, Lipno, Zakrzów, Węgleszyn Dębina i Rembiechowa. PZO dla obszaru w trakcie opracowania. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane poza GZWP. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku północnym, poza obszar Natura 2000.

Efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Ze względu na znaczną odległość siedlisk chronionych od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na te siedliska. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych). Oczyszczalnie ścieków będą lokalizowane na terenach już antropogenicznie przekształconych, w pobliżu istniejącej zabudowy i zakłada się, że poza siedliskami chronionymi. Na stan siedliska 6510 obecnie ujemnie wpływa eutrofizacja wód, a w perspektywie zmiana stosunków wodnych, jednakże nie przewiduje się, że w miejscowościach, gdzie w pobliżu siedlisk planuje się budowę oczyszczalni zmieni się bilans wodny – nie zmieni się odpływ wód w wyniku eksploatacji oczyszczalni

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni na terenach podmokłych.
4. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.
5. Odnośnie terenów siedliska 6510, w odniesieniu do niniejszego „Programu...”, zaleca się niedopuszczenie do eutrofizacji i zarastania, niedopuszczenie do drastycznego obniżenia wód gruntowych lub ciągłego zalewania oraz podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.
6. Prowadzenie monitoringu przyrodniczego dla terenów, gdzie oczyszczalnie zlokalizowane będą w pobliżu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków

Lasy Cisowsko-Orłowińskie PLH260040 - W pobliżu obszaru Natura 2000 Lasy Cisowsko-Orłowińskie planuje się budowę niewielkiej ilości oczyszczalni ścieków w gm. Pierzchnica. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane poza GZWP. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku północnym, poza obszar Natura 2000.

Efektem realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Ze względu na znaczną odległość siedlisk od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na te siedliska. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych).

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.

Ostoja Jeleniowska PLH260028 - W pobliżu obszaru Natura 2000 Ostoja Jeleniowska planuje się budowę 21 oczyszczalni ścieków w gm. Waśniów i Łągów. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane poza GZWP. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku północnym, poza obszar Natura 2000.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Zasięg oddziaływania przedsięwzięcia nie będzie powodować uciążliwości dla terenów sąsiednich. Ze względu na znaczną odległość siedlisk od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na te siedliska. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych).

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.

Góry Pieprzowe PLH260022 - W pobliżu ostoi Góry Pieprzowe planuje się budowę 50 szt. oczyszczalni ścieków w Sandomierzu. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane poza GZWP. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku południowo-wschodnim, poza obszar Natura 2000.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Zasięg oddziaływania przedsięwzięcia nie będzie powodować uciążliwości dla terenów sąsiednich, ze względu na znaczną odległość obszaru od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na siedliska w obszarze. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych).

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.

Ostoję Sieradowicką PLH260031 - W pobliżu Ostoi Sieradowickiej planuje się budowę 23 szt. oczyszczalni ścieków w m. Parcele w gm. Bodzentyn. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane na obszarze GZWP 419 Bodzentyn. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku północno-wschodnim, poza obszar Natura 2000.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Zasięg oddziaływania przedsięwzięcia nie będzie powodować uciążliwości dla terenów sąsiednich. Ze względu na znaczną odległość obszaru od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na siedliska w obszarze. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych).

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.

Dolina Bobrzy PLH260014 - W pobliżu obszaru Dolina Bobrzy planuje się budowę kilku oczyszczalni ścieków w m. Chełmce, gm. Strawczyn. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane na obszarze GZWP 414 Zagnańsk. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku południowym, poza obszar Natura 2000.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Zasięg oddziaływania przedsięwzięcia nie będzie powodować uciążliwości dla terenów sąsiednich. Ze względu na znaczną odległość obszaru od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na siedliska w obszarze. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych).

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.

Ostoję Brzeźnicką PLH260026 - W pobliżu obszaru Ostoję Brzeźnicką planuje się budowę kilku oczyszczalni ścieków w gm. Gowarczów. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane na obszarze GZWP 411 Końskie. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku północnym, poza obszar Natura 2000.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych

z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Zasięg oddziaływania przedsięwzięcia nie będzie powodować uciążliwości dla terenów sąsiednich. Ze względu na znaczną odległość obszaru od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na siedliska w obszarze. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych).

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.

Małopolski Przełom Wisły PLB140006 - Na terenie obszaru Natura 2000 Małopolski Przełom Wisły planuje się budowę kilkunastu oczyszczalni ścieków. Występujący przepływ wód w obrębie GZWP 409 na poziomie ok. 100 m/rok w kierunku południowo-wschodnim może powodować spływ oczyszczonych ścieków do starorzecza Nidy z oczyszczalni zlokalizowanych na jej prawym brzegu. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku południowo-wschodnim.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje (ścieki dotąd odprowadzane do środowiska, także do wód powierzchniowych będą oczyszczone). Zasięg oddziaływania przedsięwzięcia nie będzie powodować uciążliwości dla terenów sąsiednich. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, ze względu na mały zasięg inwestycji, nie wpłynie negatywnie na stan siedlisk chronionych gatunków ptaków – nie przewiduje się likwidacji miejsc żerowania i gniazdowania ptaków. Ze względu na krótki czas budowy oczyszczalni, hałas maszyn nie spowoduje trwałego płoszenia ptaków, skutkującego wycofaniem się ptaków z siedlisk. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych), w związku z tym nie dojdzie do zmian przyrodniczych w siedliskach ptaków.

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.

Łysogóry PLH260002 - W pobliżu obszaru Łysogóry planuje się budowę kilkunastu oczyszczalni ścieków w gm. Waśniów. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane poza GZWP. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku północno-wschodnim, poza obszar Natura 2000.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza

granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Zasięg oddziaływania przedsięwzięcia nie będzie powodować uciążliwości dla terenów sąsiednich. Ze względu na znaczną odległość obszaru od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na siedliska w obszarze. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych).

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.

Wzgórze Kunowskie PLH260039 - W pobliżu obszaru Wzgórze Kunowskie planuje się budowę kilku oczyszczalni ścieków w gm. Waśniów. Planowane oczyszczalnie zlokalizowane poza GZWP. Ukształtowanie terenu powoduje spływ oczyszczonych ścieków w kierunku północno-wschodnim, poza obszar Natura 2000.

Efektom realizacji oczyszczalni będzie poprawa stanu środowiska (wód podziemnych i powierzchniowych, gleb oraz powietrza). Zasięg oddziaływania inwestycji związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków jest ograniczony i nie będzie wykraczać poza granice działek, na których będą realizowane inwestycje – oddziaływanie nie będzie miało negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, ponieważ nie zmieni się bilans wód. Zasięg oddziaływania przedsięwzięcia nie będzie powodować uciążliwości dla terenów sąsiednich. Ze względu na znaczną odległość obszaru od zabudowy mieszkaniowej oraz brak wpływu na zmianę stosunków wodnych, lokalizacja oczyszczalni nie będzie miała wpływu na siedliska w obszarze. Bilans wodny nie zostanie zmieniony (jedynie w przypadku budowy nowej zabudowy mieszkaniowej z przydomowymi oczyszczalniami ścieków, do wód będą się przedostawały ścieki oczyszczone w ilości max 5m³/d dla oczyszczalni zaprojektowanych dla kilku gospodarstw domowych).

Zalecenia

1. Minimalizacja zajętości terenu pod oczyszczalnię.
2. Niedopuszczenie do zmian stosunków wodnych, zakaz ingerencji w koryta cieków powierzchniowych.
3. Zakaz lokalizacji oczyszczalni tylko z osadnikiem gnilnym i drenażem rozsączającym.

Analiza planowanych do budowy oczyszczalni w latach 2013-2016 wykazała, że na 25 obszarach Natura 2000 planuje się budowę 2112 przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie 39 gmin. Oczyszczalnie na tych terenach nie powinny być wyposażone jedynie w osadnik gnilny i drenaż rozsączający (preferuje się oczyszczalnie ze złożem biologicznym lub komorami osadu czynnego). Ww. gminy powinny być objęte monitoringiem środowiska. Przewiduje się, że eksploatacja planowanych oczyszczalni nie wpłynie negatywnie na cele i przedmioty ochrony obszarów, ich spójność oraz integralność ze względu na rozproszony, lokalny i niewielki charakter inwestycji, ograniczony maksymalnie do 100m² terenu.

Oddziaływanie na obszary zagrożone powodzią.

1. Program budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego przewiduje budowę 1360 przydomowych oczyszczalni na obszarach zagrożonych powodzią.
2. Na terenach zalewowych, bądź zagrożonych powodzią należy zastosować odpowiednie zabezpieczenia urządzeń oczyszczających mogących ulec awarii, które uniemożliwią przedostanie się nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych czy też do gruntu. Konstrukcja oczyszczalni powinna być taka, aby kożuch z osadnika gnilnego nie przedostawał się do dalszych elementów oczyszczalni.
3. Nieprawidłowa eksploatacja oczyszczalni może powodować w następstwie kumulację związków azotu i fosforu w ciekach powierzchniowych, także tych zasilających wody podziemne.
4. Ustala się następujące warunki techniczne budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, na terenach zagrożonych powodzią:
  - zakaz lokalizacji oczyszczalni wyposażonych tylko w osadnik gnilny z drenażem rozsączającym,
  - zakaz lokalizacji oczyszczalni na obszarach o płytkim zaleganiu wód gruntowych (powyżej 1,5 m ppt), ze względu na możliwość przedostawania się zanieczyszczeń z oczyszczalni do wód powierzchniowych w przypadku deszczy nawalnych,
  - zakaz lokalizacji przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach często zalewanych w trakcie deszczy nawalnych i ekstremalnych zjawisk pogodowych.
  - monitoring jakości odprowadzanych ścieków raz w roku,
  - badanie stanu technicznego oczyszczalni raz w roku.
5. W miejscowości Linów w gm. Zawichost planuje się budowę 186 oczyszczalni ścieków - należy rozważyć propozycję zaprojektowania zbiorczego systemu oczyszczania ścieków dla tej miejscowości, ze względu na położenie jej w dolinie rzeki Wisły.

Oddziaływanie na ekosystemy zależne od wód.

1. Na terenie ekosystemów zależnych od wód zlokalizowano 824 planowane przydomowe oczyszczalnie ścieków.
2. Na terenach ekosystemów zależnych od wód należy zastosować odpowiednie zabezpieczenia urządzeń oczyszczających mogących ulec awarii, które uniemożliwią przedostanie się nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych czy też do gruntu. Konstrukcja oczyszczalni powinna być taka, aby kożuch z osadnika gnilnego nie przedostawał się do dalszych elementów oczyszczalni.
3. Nieprawidłowa eksploatacja oczyszczalni może powodować w następstwie kumulację związków azotu i fosforu w ciekach powierzchniowych, także tych zasilających wody podziemne.
4. Ustala się następujące warunki techniczne budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, na terenach ekosystemów zależnych od wód:
  - zakaz lokalizacji oczyszczalni wyposażonych tylko w osadnik gnilny z drenażem rozsączającym,
  - monitoring jakości odprowadzanych ścieków raz w roku,
  - badanie stanu technicznego oczyszczalni raz w roku.
5. W miejscowości Linów w gm. Zawichost planuje się budowę 186 oczyszczalni ścieków - należy rozważyć propozycję zaprojektowania zbiorczego systemu oczyszczania ścieków dla tej miejscowości, ze względu na położenie jej w dolinie rzeki Wisły.

Oddziaływanie na jakość wód w ujęciach:

1. W pobliżu czynnych ujęć wód dla celów komunalnych, zlokalizowano 824 planowane przydomowe oczyszczalnie ścieków.
2. Ustala się następujące warunki techniczne budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, w pobliżu ujęć wód:
  - zakaz lokalizacji oczyszczalni wyposażonych tylko w osadnik gnilny z drenażem rozsączającym,
  - monitoring jakości odprowadzanych ścieków raz w roku,
  - badanie stanu technicznego oczyszczalni raz w roku.
3. W miejscowościach Szydłów (gm. Szydłów) oraz Cząstków (gm. Nowa Słupia) planuje się budowę odpowiednio 300 i 103 przydomowych oczyszczalni ścieków - należy rozważyć propozycję zaprojektowania zbiorczego systemu oczyszczania ścieków dla tych miejscowości.
4. Bezwzględnie należy przestrzegać warunków określonych przez dyrektora RZGW odnośnie stref ochronnych ujęć wód.

Skutki wynikające z ryzyka wystąpienia ewentualnych awarii:

Nieprawidłowa eksploatacja oczyszczalni może powodować:

- przedostawanie się zanieczyszczeń do wód i do gruntów,
- kumulację związków azotu i fosforu w ciekach powierzchniowych, także tych zasilających wody podziemne,
- zanieczyszczenie sanitarne powietrza atmosferycznego,
- zagrożenie zdrowia i życia mieszkańców,
- degradację siedlisk przyrodniczych,
- wkraczanie gatunków ruderalnych.

Oddziaływania skumulowane

Realizacja „Programu przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa Świętokrzyskiego” spowoduje wzrost ilości oczyszczonych ścieków o 40% w skali województwa (wraz z planowanymi oczyszczalniami przydomowymi po 2016r.). Szacuje się, że ok. 10% ilości ścieków oczyszczanych w przydomowych oczyszczalniach ścieków, czyli ok. 1,6 tys. m³/r zostanie dodane do bilansu wodnego województwa (przyjmuje się że 90% ścieków obecnie jest odprowadzana do wód i do ziemi bez oczyszczania). Taka ilość nie będzie miała wpływu na bilans wodny województwa.

Dlatego też analizując rozmieszczenie planowanych przydomowych oczyszczalni ścieków oraz oczyszczalni komunalnych stwierdza się, że nie będzie znaczących oddziaływań skumulowanych w zakresie zmiany stosunków wodnych, oddziaływania miejsc przeróbki osadów ściekowych, pogorszenia się jakości wód powierzchniowych i podziemnych. Duże aglomeracje wyznaczone do celów realizacji KPOŚK nie planują budowy przydomowych oczyszczalni ścieków (nie są ujęte w Programie), oczyszczalnie będą budowane przede wszystkim na terenach wiejskich o rozproszonej zabudowie, a osady będą wywożone na pobliskie komunalne oczyszczalnie ścieków. 12% miejscowości z planowanymi oczyszczalniami znajduje się na terenie aglomeracji powyżej 2000 RLM, gdzie ze względów ekonomicznych nie jest możliwe podłączenie do sieci zbiorczych. Dla tych lokalizacji zaproponowano szczególnie monitoring oczyszczanych ścieków, aby spełnić wymagania Rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz.U. z 2006 Nr 137 poz. 984).

Spośród gmin o największej przepustowości przydomowych oczyszczalni, jedynie w gminach Oksa, Łubnice i Obrazów nie zlokalizowano komunalnych oczyszczalni ścieków. Dla tych gmin planuje się wywożenie osadów na oczyszczalnie zlokalizowane w sąsiednich gminach.

Podsumowanie oddziaływań

1. Główną przesłanką do budowy przydomowej oczyszczalni ścieków jest wskaźnik gęstości zaludnienia poniżej 120 os./km lub 90 os./km dla obszarów chronionych.
2. Planuje się, że przydomowe oczyszczalnie ścieków będą zlokalizowane przy zabudowie zagrodowej, poza chronionymi siedliskami, na terenach przekształconych antropogenicznie.
3. Dla oczyszczalni zlokalizowanych na obszarach Natura 2000, na terenach zagrożonych powodzią, na terenach ekosystemów zależnych od wód, w pobliżu ujęć wód zaleca się stosowanie systemów wykorzystujących komory osadu czynnego lub złoża biologicznego. Zakazuje się stosowania oczyszczalni wyposażonych tylko w osadnik gnilny z drenażem rozsączającym.
4. Dla oczyszczalni na terenie województwa świętokrzyskiego zlokalizowanych na obszarach Natura 2000, na terenach zagrożonych powodzią, na terenach ekosystemów zależnych od wód, w pobliżu ujęć wód konieczne jest wprowadzenie przez gminy programów monitoringu środowiska przyrodniczego, wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleb.
5. Dla wszystkich lokalizacji przydomowych oczyszczalni ścieków proponuje się monitoring eksploatacji oczyszczalni (raz w roku), w celu określenia prawidłowości działania urządzeń i zapobiegania ich negatywnemu oddziaływaniu na środowisko przyrodnicze oraz wody powierzchniowe.
6. W kwestii projektowanych planów działań ochronnych na obszarach Natura 2000 nie ma przeciwwskazań do budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.
7. Ze względu na kumulację przepustowości oczyszczalni w gminach: Dwikozy, Oksa, Sędziszów i Wojciechowice, proponuje się objąć obszary z lokalizacją przydomowych oczyszczalni ścieków także monitoringiem środowiska.
8. Dla skumulowanej lokalizacji oczyszczalni w gm. Zawichost i Szydłów na terenach mających bezpośrednie oddziaływanie na wody powierzchniowe (tereny zagrożone powodzią i ekosystemy zależne od wód), należy rozpatrzyć możliwość budowy zbiorczego systemu odprowadzania ścieków komunalnych.
9. Nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na dobra materialne i zabytki projektu Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.
10. Nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na zdrowie i życie ludzi projektu Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.

PODRĘCZNY SŁOWNIK TERMINÓW I DEFINICJI

Ścieki komunalne - oznaczają ścieki bytowe lub mieszaninę ścieków bytowych ze ściekami przemysłowymi i/lub wodami opadowymi.

Ścieki bytowe - oznaczają ścieki z osiedli mieszkaniowych i terenów usługowych, powstające najczęściej w wyniku ludzkiego metabolizmu oraz funkcjonowania gospodarstw domowych.

Aglomeracja - oznacza obszar, gdzie zaludnienie i/lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych lub do końcowego punktu zrzutu.

LM (liczba mieszkańców) - rzeczywista liczba mieszkańców.

OLM (obliczeniowa liczba mieszkańców) - suma liczby mieszkańców rzeczywistych i liczby mieszkańców równoważnych; RLM + LM.

RLM (równoważna liczba mieszkańców) - oznacza ładunek organiczny ulegający biodegradacji, wyrażony pięciodobowym biochemicznym zapotrzebowaniem tlenu (BZT₅), w ilości 60 g tlenu na dzień. Na potrzeby „Programu...” przyjęto, że 1 mieszkaniec odpowiada 1 RLM.

Przydomowa oczyszczalnia ścieków - pojedynczy system zapewniający ten sam poziom ochrony środowiska.

Pojedynczy system – oczyszczalnia do 50 obliczeniowej liczby mieszkańców (OLM) i przepustowości $\leq 5 \text{ m}^3/\text{dobę}$ posiada zdolność oczyszczania pierwotnego.

Oczyszczanie pierwotne - oznacza oczyszczanie ścieków komunalnych za pomocą procesu fizycznego i/lub chemicznego, obejmującego osadzanie zawiesiny lub inny proces powodujący, że BZT₅ dopływających ścieków jest przed odprowadzeniem zmniejszany o co najmniej 20 %, a zawiesina jest zmniejszana o co najmniej 50%.

Właściwe oczyszczanie - oznacza oczyszczanie ścieków komunalnych za pomocą jakiegokolwiek procesu i/lub systemu usuwania pozwalającego wodom, do których odprowadzane są ścieki, osiągać odpowiednie wskaźniki jakości oraz spełniać inne wymagania określone w przepisach odpowiednich dyrektyw Wspólnoty;

Eutrofizacja - oznacza wzbogacenie wody składnikami odżywczymi, szczególnie związkami azotu i/lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów i wyższych form życia roślinnego, co jest przyczyną niepożądanych zakłóceń równowagi wśród organizmów żyjących w wodzie, oraz jakości danych wód.

BZT (biochemiczne zapotrzebowanie na tlen) - jest jednym z najważniejszych wskaźników zanieczyszczenia ścieków domieszkami organicznymi. Określa ilość tlenu zużywanego przez mikroorganizmy do utlenienia w określonym czasie substancji organicznych i niektórych nieorganicznych zawartych w ściekach.

ChZT (chemiczne zapotrzebowanie na tlen) - wskaźnik ten określa ilość tlenu potrzebną do utlenienia materii organicznej bez udziału organizmów żywych. ChZT przyjmuje większe wartości od BZT.

Obszar chronionego krajobrazu - obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcją korytarzy ekologicznych.

Europejski obszar Natura 2000 – obszar specjalnej ochrony ptaków, specjalny obszar ochrony siedlisk lub obszar mający znaczenie dla krajów należących do Unii Europejskiej (Wspólnoty), utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty.

Osad czynny - jest to zespół mikroorganizmów (biocenoza), złożony z bakterii, grzybów mikroskopowych i pierwotniaków, który rozkłada związki organiczne występujące w ściekach na substancje proste, m.in.: dwutlenek węgla, wodę i amoniak, który zostaje

utleniony do azotanów; mikrofauna zaś, odżywiając się bakteriami i grzybami, reguluje ich ilość w biocenozie.

Osad wstępny - osad zatrzymany w osadniku gnilnym lub osadniku Imhoffa.

Osad wtórny - osad powstały po biologicznym oczyszczaniu ścieków na złożach biologicznych lub przy wykorzystaniu metody osadu czynnego.

Osadnik wstępny - Podstawowym elementem każdej przydomowej oczyszczalni ścieków jest osadnik wstępny, zwany również osadnikiem gnilnym. W osadniku zachodzi proces oczyszczania mechanicznego, w czasie którego w procesach flotacji i sedymentacji oddzielane są części stałe zawarte w ściekach od części płynnych. Części stałe opadają na dno tworząc osad, tłuszcze unoszą się na powierzchni, a płynne ścieki przedostają się przez kosz filtracyjny do II etapu oczyszczania - tzw. oczyszczania biologicznego. Nagromadzony osad w osadniku gnilnym ulega fermentacji, zmniejszając częściowo swoją objętość.

Osadnik Imhoffa - to dwupoziomowy, najczęściej betonowy zbiornik, składający się z dwóch zespolonych i połączonych ze sobą komór: górnej - sedymentacyjnej (przepływowej) oraz dolnej - osadowej (fermentacyjnej). W górnej komorze następuje oddzielenie od ścieków zanieczyszczeń stałych (sedymentacja), które następnie spływają przez szczelinę w dnie do komory fermentacyjnej, gdzie przebiega beztlenowy rozkład osadów ściekowych.

Osadnik wtórny - jest końcowym etapem oczyszczania ścieków, gdzie następuje rozdzielenie osadu od oczyszczonych ścieków.

Drenaż rozsączający - to układ podziemnych perforowanych drenów, wprowadzających mechanicznie oczyszczone ścieki do gruntu w celu dalszego ich biologicznego oczyszczania.

Flotacja - jest procesem usuwania z wody cząstek o ciężarze mniejszym niż ciężar właściwy wody, bądź większym przy zastosowaniu do flotacji powietrza. Flotacja niekiedy zastępuje sedymentację w układach oczyszczania wody, a stosowana jest do usuwania zawiesin trudno sedymentujących, np.: glonów.

Sedymentacja - to proces, w którym usuwane są zawiesiny mające ciężar właściwy większy niż woda i pod wpływem działania sił grawitacji opadają na dno osadnika.

Literatura:

1. „Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego”, Kielce 2011.
2. Raport z realizacji „Programu ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego” za lata 2009-2011.
3. DYREKTYWA RADY z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (91/271/EWG).
4. Ustawa z dnia 18 lipca 2001r. Prawo Wodne (Dz. U. z 2012 poz. 145).
5. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 Nr 25, poz.150).
6. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 1996 Nr 132, poz. 622 z późn. zm).
7. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 Nr 142, poz.1591).
8. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane. (Dz. U. z 1994 Nr 89, poz. 414 z późn. zm).
9. Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2001 Nr 72, poz. 747).
10. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. z 2006 Nr 137 poz. 984).
11. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2002 Nr 75, poz. 690).
12. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2010 r. w sprawie rodzajów instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia (Dz. U. 2010 Nr 130, poz. 880).
13. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 Nr 199, poz. 1227 z późn. zm).
14. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2010 Nr 213, poz. 1397).
15. Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2010 r. w sprawie ogłoszenia krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych oraz jego dwóch aktualizacji. (M.P. 2010 Nr 58, poz. 775).
16. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 8 listopada 2004 r. w sprawie aprobat technicznych oraz jednostek organizacyjnych upoważnionych do ich wydawania (Dz. U. z 2004 Nr 249, poz. 2497).
17. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 14 października 2004 r. w sprawie europejskich aprobat technicznych oraz polskich jednostek organizacyjnych upoważnionych do ich wydawania (Dz. U. z 2004 Nr 237, poz. 2375).
18. Rozporządzenie Ministra Budownictwa z dnia 28 czerwca 2006 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków (Dz. U. z 2006 Nr 127 poz. 886).
19. Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2010 Nr 113, poz. 759).
20. Wyniki pomiarów jakości wód podziemnych w województwie świętokrzyskim w roku 2011, Inspekcja Ochrony Środowiska, WIOŚ Kielce.
21. Wyniki pomiarów jakości wód podziemnych w województwie świętokrzyskim w roku 2010, zweryfikowane, Inspekcja Ochrony Środowiska, WIOŚ Kielce.

22. Wyniki pomiarów jakości wód podziemnych w województwie świętokrzyskim w roku 2009, zweryfikowane, Inspekcja Ochrony Środowiska, WIOŚ Kielce.
23. Wyniki klasyfikacji oceny stanu wód powierzchniowych w województwie świętokrzyskim w roku 2011, ocena wstępna, Inspekcja Ochrony Środowiska, WIOŚ Kielce.
24. Wyniki klasyfikacji oceny stanu wód powierzchniowych w województwie świętokrzyskim w roku 2010, Inspekcja Ochrony Środowiska, WIOŚ Kielce.
25. Wyniki klasyfikacji oceny stanu wód powierzchniowych w województwie świętokrzyskim w roku 2009, Inspekcja Ochrony Środowiska, WIOŚ Kielce.
26. „Rocznik statystyczny województwa świętokrzyskiego”, GUS Kielce 2011.
27. „Dofinansowanie przydomowych oczyszczalni ścieków oraz podłączeń budynków do zbiorczego systemu kanalizacyjnego”, NFOŚiGW 2011.
28. Maciej Pawlak, Małgorzata Makowska „Gospodarka osadami z pojedynczych systemów oczyszczania ścieków”, Abrys 2012,
29. Mariusz Piasny „Rola serwisu gwarancyjnego i pogwarancyjnego – kontrola działania indywidualnych systemów oczyszczania ścieków”, Abrys 2012,
30. Eugeniusz Klaczyński „Montaż małych oczyszczalni ścieków”, Wodociągi i Kanalizacja 2011.
31. Marek Zatorski „Ja budować małe oczyszczalnie”,
32. Ankiety nadesłane przez gminy województwa świętokrzyskiego, wrzesień - październik 2011.
33. Baza Ekoinfo

Załączniki:

1. Sposób zagospodarowania ścieków w poszczególnych gminach.
2. Zbiorcze zestawienie inwestycji realizowanych przez gminy w latach 2008-2012 w ramach „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego”.
3. Zbiorcze zestawienie potrzeb w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.
4. Zestawienie miejscowości z planowanymi zadaniami na 2013 r.
5. Zestawienie miejscowości z planowanymi zadaniami na 2014 r.
6. Zestawienie miejscowości z planowanymi zadaniami na 2015 r.
7. Zestawienie miejscowości z planowanymi zadaniami na 2016 r.
8. Zestawienie miejscowości z planowanymi zadaniami po 2016 r.
9. Zestawienie miejscowości na obszarach prawnie chronionych.
10. Zestawienie miejscowości położonych na GZWP oraz w obrębie ujęć wód.
11. Zestawienie miejscowości położonych na obszarach aglomeracji powyżej 2 000 RLM.
12. Przykład umowy na zgodę realizacji inwestycji i użyczenie gruntu.
13. Przykład umowy użyczenia urządzenia.
14. Przykładowa lista materiałów, których nie wolno wprowadzać do przydomowej oczyszczalni ścieków.